

Ἀχάρνας¹ πορευομένοις, τὸ δὲ διότι οἱ Ρεῖτοι καὶ τὸ στενὸν τοῦ Δαφνίου ἐστὶν ἀνεπιτήδεια ὅλως μέρη πρὸς διέλασιν ἐχθρικοῦ στρατοπέδου· πᾶσαι δὲ αἱ ἐχθρिकाὶ εἰσβολαὶ ἐγίνοντο διὰ τῆς ἀνωτέρω ὁδοῦ ὑπὸ τῆς ὑπωρείας τῆς Πάρνηθος, ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ τὸ μέχρι τῆς σήμερον ἐκεῖ περισωθὲν ἀρχαῖον τεῖχος².

Ὅτι ὅμως καὶ ἡ ΝΔ πλευρὰ τῆς σειρᾶς ταύτης ἐκαλεῖτο ὡσαύτως Αἰγᾶλεως, ἀποδεικνύται ἐκ τοῦ Ἡροδότου, ὅστις ἀναφέρων περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ξέρξου λέγει, «κατήμενος ὑπὸ τῷ ὄρει τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλεῖται **Αἰγᾶλεως**» (Β', 8, 9), καὶ ὃν ἀκολουθῶν ὁ Τέτζης λέγει·

Αὐτὸς ὁ Ξέρξης ἄνωθι τοῦ Ἐγκαλέου ὄρους,
 "Ὅπερ ἀπὸ καταντικρὺ κείμενον Σαλαμῖνος,
 Χρυσῷ θρόνῳ καθήμενος ὦρα τὴν ναυμαχίαν³.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς γενικῆς ὀνομασίας, ὅτι πᾶσα ἡ σειρὰ αὕτη ἐκαλεῖτο Αἰγᾶλεως· ὅτι ὅμως αὐτὸ τοῦτο τὸ ΝΔ μέρος τοῦ Αἰγᾶλεω μερικώτερον ἐκαλεῖτο καὶ Κορυδαλλός, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Στράβωνος, ὅστις ῥητῶς περὶ τοῦ ὄρους τούτου λέγει· «ὁ εἰς Σαλαμῖνα πορθμός... ὑπὲρ δὲ τῆς ἀκτῆς ταύτης ὄρος ἐστίν, ὃ καλεῖται **Κορυδαλλός**, καὶ ὁ δῆμος οἱ Κορυδαλλεῖς⁴». Τὸ ὄρος τοῦτο, οὗ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ ἔχει ὕψος 353 γ.μ., ἡ δὲ πρὸς τὴν Μονὴν Δαφνίου 101 γ.μ.⁵, νῦν καλεῖται βουνὸν τοῦ Δαφνίου⁶, τὸ

¹ Τὸ νῦν Μενίδιον, ἐφ' ᾧ ὑπὸ τῶν πλείστων ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ τίθεται ἡ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερομένη Κρωπεία. "Ὁρα Lenorm. La voie sacrée σ. 426. Milchhöf. Heft. II, σ. 42. Stademann. Baedekers Athen u. Umgebung. σ. 97. Kiepert. Atlas von Hellas pl. V. 1872 Vorbericht. σ. 3· περὶ ταύτης, ὡς καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς γραφῆς Κρωπειᾶς καὶ Κεκρωπειᾶς καὶ τοῦ ἐν τῷ Ὑριασίῳ Κεκρωπείου, ἰδὲ Milchhöf. Heft II, σ. 40. Lenormant. La voie sacrée σ. 435.

² Kaupert Karten von Attika. Bl. VI. Milchhöf. Heft II, σ. 45. Παγκ. Antiqu. Hellen. τόμ. I, σ. 583 κ. ἐ. Περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἐτέρου τεύχους ἐν τῷ στενῷ Δαφνίου· ἰδὲ Lenormant. La voie sacrée σ. 474 no 3 καὶ 426. Kaupert Atlas Bl. VI. Lenormant ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 426.

³ Χιλιάδ. I. στίχ. 977—979.

⁴ Θ', σ. 395· πρβ. Milchhöf. Heft. II, σ. 11.

⁵ Kaupert Atlas. Bl. VI.

⁶ Lenorm. La voie sacrée, σ. 426. Ἰδὲ καὶ προηγηθέντα συγῆμκτα σ. 29-32.

δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρος βουνὸ τοῦ Σκαραμαγκαῖ¹, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἡρειπωμένη ἀρχαία Μονή. Ἦδη λέγομέν τινα περὶ τοῦ Ποικίλου ὄρους.

Ὁ Παυσανίας λέγων «γενομένοις δ' αὐτοῖς κατὰ τὸ Ποικίλον καλούμενον ὄρος, δράκων ἐφάνη σπουδῇ κατὰ τὸν φωλεὸν ἰών, καὶ Ἀπόλλωνι θύουσιν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ²», ὀρίζει μὲν περίπου τὴν θέσιν, ἣτις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Ποικίλον, καὶ ἣτις ἐστὶν ἡ ἐκατέρωθεν τῆς Μονῆς Δαφνίου στενὴ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ διόδος³, δὲν ὀρίζει ὅμως ἀκριβῶς ποῖον τῶν δύο ὁρέων τῆς στενῆς διόδου ἐκαλεῖτο Ποικίλον. Ὁ Lenormant δεχόμενος ὅτι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, τὸ νῦν βουνὸν τοῦ Δαφνίου, ἐκαλεῖτο Αἰγάλεως, φρονεῖ ὅτι ὁ Παυσανίας Ποικίλον λέγων, νοεῖ τὸ πρὸς βορρᾶν ὄρος, τὸ νῦν Στεφανόβουνον καλούμενον⁴. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ μόνος ἐκ τῶν ἀρχαίων ὅστις τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἀναφέρει ἐστὶν ὁ Παυσανίας, οὗτος δὲ οὐδὲν ὀρισμένον περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ποικίλου ὄρους ἡμῖν ἀναφέρει, διὰ τοῦτο, ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἐν τῷ συστήματι ἡμῶν, περιοριζόμεθα ἀπλῶς ὅπως σημειώσωμεν τὴν θέσιν, ἣν ὁ Παυσανίας νοεῖ λέγων, «**κατὰ τὸ Ποικίλον**», ἥτοι τὴν περὶ τὸ Δαφνίον χώραν⁵.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν περὶ τὴν Μονὴν Δαφνίου ὁρέων.

Ἡ φυσικὴ δὲ καλλονὴ τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς ἡ ἱερὰ αὕτη Μονὴ κεῖται, ἡ ποικιλία τῶν περὶ αὐτὴν ὁρέων, ὁ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Μονῆς Δαφνίου, δίκην κώνου, ὑψούμενος λόφος τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, τὸ διηγεκῶς ἐκεῖ συρίζον δάσος τῶν πεύκων, ἡ ἀρωματικὴ τοῦ ἐκεῖ δάσους καὶ τῶν ποικίλων θάμνων εὐωδία, ἡ μετὰ τῆς αὔρας τῆς μετὰξὺ Ἑλευσίνος καὶ Σαλαμῖνος ἐνδόξου θαλάσσης συνδιαχεομένη, ὁ ὑπεράνω τῆς σιωπηλῆς ταύτης κλεισωρείας ἐπεκτεινόμενος γλαυ-

¹ Αὐτόθι.

² Κεφ. λζ', 7.

³ Milchhöf. Heft. II. σ. 46.

⁴ La voie sacrée, σ. 444—445. Περὶ τῆς ὀνομασίας καὶ τοῦ ὕψους τούτου πρβλ. ὅσα ἐν σελ. 32, σημ. 5, εἴπομεν.

⁵ Περίεργον γνῶμην ἐκφράζει ὁ Chandler, ὅτι πιθανῶς ὁ κατωτέρω τοῦ Δαφνίου ναὸς τῆς φίλης Ἀφροδίτης ὀνομάζετο Ποικίλον. Chandler σ. 262. Περὶ τοῦ ναοῦ δὲ τούτου ἰδὲ Παυσ. λζ'. Cartius u. Caupert Atlas v. Athen σ. 30. Milchhöf. Heft. II, σ. 47. Burs. Geogr. I. σ. 326. Ῥαγκ. Ἑλλ. τόμ. Α', σ. 220.

κός θόλος τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὑπ' αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς ἀναβαίνοντα καὶ καταβαίνοντα πεδία, ἡ ἀναπαράστασις τῶν ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ μεγάλων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ἀνάμνησις ὅτι διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης πάλαι ποτὲ διήρχετο ἡ ἐπ' Ἐλευσίνα ἱερὰ πομπὴ τῶν θεοσεβέστων Ἀθηναίων¹, ὅτι ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης, ἐφ' ἧς νῦν κεῖται ἡ Μονὴ Δαφνίου, τὸ πάλαι ἦν ὁ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, προσφιλὲς σταθμὸς τῶν ἱερῶν πεζοπόρων, ἡ ἐν τῇ ἐρημίᾳ ἐκείνῃ θέα τοῦ ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς Ἐκκλησίας Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἡ μεγάλη αὕτη διαμαρτυρία τῶν χριστιανικῶν χρόνων καθ' ἅπαντος τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ κόσμου, αἱ ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις ὅτι ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ σεπτοῦ τούτου οἰκοδομήματος καὶ λατινικαὶ ποτε προσευχαὶ ἠκούσθησαν, καὶ πένθιμος λιθανωτὸς ἐκ τῶν θυρίδων τοῦ ναοῦ τούτου ἀνέβη εἰς τὰ ὕψη τῆς Θείας Μεγαλειότητος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε ἀναπαυομένων νεκρῶν τῶν Δουκῶν Ἀθηναίων, πάντα ταῦτα, καὶ μύριοι ἕτεροι φυσικοὶ καὶ ἱστορικοὶ συνδυασμοὶ καὶ ἀναμνήσεις, οὐ μόνον ἀπαράμιλλον καλλονῇ τὴν θέσιν ταύτην καθιστᾷσιν, ἀλλὰ καὶ ἀνέκφραστα τῇ ἀληθείᾳ αἰσθήματα πάσῃ φιλοσοφοῦσῃ ψυχῇ διεγείρουσιν.

Ἡ Μονὴ Δαφνίου φημίζεται πρὸς τούτοις οὐ μόνον διὰ τὸ ὑγιὲς καὶ εὐάερον τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς κεῖται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ψυχρότατον καὶ διαυγέστατον αὐτῆς ὕδωρ· «ὁ τόπος οὗτος», γράφει ὁ Σουρμελῆς, «εἶναι ὅλος ὑγιεινός, τὸ ὕδωρ δὲ διαυγέστατον καὶ κάλλιστον τῶν ὑδάτων ἐγγυᾶται τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς τοῦ θέλοντος νὰ ζήσῃ αὐτόθι τὸν ἀνθρώπινον βίον»². Ἐνεκα τούτου ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν ἐορτὴν προσκυνητῶν, πιστεύεται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων τῆς Μονῆς Δαφνίου περιίπτανται μορφαὶ ἀγγέλων, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ δημῶδες ᾄσμα:

«Στὴ Σεριανὴ σεριάνει, καὶ στὴ Μεντέλῃ μέλι,

καὶ στὸ Δαφνὶ κρὺο νερό, ποῦ πίνουν οἱ ἀγγέλοι»³.

Ῥητέον ἤδη τινὰ περὶ τῆς ὀνομασίας Δαφνί.

¹ Σοφ. Οἶδ. ἐπὶ Κολωνῷ στίχ. 260· πρὸλ. καὶ Πράξ. ιζ', 22.

² Ἀττ. σ. 149.

³ Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἐν τῷ Βυζαντ. ἡμερολογ. 1888, σ. 154.



Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΑΦΝΙ

Ἡ Μονὴ αὕτη καλεῖται **Μονὴ τοῦ Δαφνίου**, ἢ ἀπλῶς **Δαφνί**· ἀπὸ τῆς Μονῆς δὲ ταύτης καὶ ἡ περὶ τὴν Μονὴν περιοχὴ καὶ τοποθεσία καλεῖται ὡσαύτως περιοχὴ τοῦ *Δαφρίου*.

Δαφναῖος ἢ Δαφνηφόρος Ἀπόλλων.

Οἱ πλείστοι παρὰδέχονται, ὅτι ἡ ὀνομασία τῆς Μονῆς ταύτης προέρχεται ἐκ τοῦ ἐκεῖσε τὸ πάλαι τιμωμένου *Δαφναίου* ἢ *Δαφνηφόρου* Ἀπόλλωνος, οὗ ἱερὸν ἦν ἡ *Δάφρη*· οὕτως ὁ Σουρμελῆς λέγει· «*Δαφρίον* ἐκ τοῦ *Δαφρίου* Ἀπόλλωνος»¹· καὶ ὁ Ῥαγκαβῆς τὸ αὐτὸ φρονεῖ ὅτι «ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος κεῖται τὸ μοναστήριον τοῦ Δαφνίου ἐκ τοῦ ποτε ἱσως αὐτόθι ἄλλους τῶν *Δαφνῶν*»²· φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ ναὸς οὗτος πιθανῶς ἦν Ἀπόλλωνος *Δαφνηφόρου*³.

Καὶ ὁ Buchon ἤδη, «ce nom seul» λέγει, «veille le souvenir d'un lieu consacré à Apollon»⁴.

Ὁ Spon καὶ ὁ Wheler τὴν Μονὴν ταύτην τῇ 15 Φεβρουαρίου τοῦ 1676 ἐπισκεφθέντες, ἀναφέρουσιν ἡμῖν περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Μονῆς ὅτι «On l'appelle Dafni, qui signifie un Laurier, à cause de l'abondance des Lauriers-roses qui sont vers la marine et que les Grecs appellent Picro-Dafni»⁵.

¹ Ἀττ. σ. 149. Chateaubr. Itin. τόμ. Α', σελ. 166.

² Ἑλλ. τόμ. Α', σ. 220· πρβ. Milchhöf. Heft II. σ. 47. Depping. La Grèce τόμ. I, σ. 131.

³ Χρηστομάθεια Ῥαγκαβῆ τόμ. Β', 1851, σ. 13, σημ. 244.

⁴ La Grèce cont. σ. 173. Burs. Geogr. τόμ. Α', σ. 326.

⁵ Spon τόμ. II, σ. 276· πρβ. καὶ Wheler τόμ. II, σ. 512.

Καὶ ὁ Buchon δέ, ὁ τῷ 1843 τὴν Μονὴν ταύτην ἐπισκεφθεὶς, ὡσαύτως ἀναφέρει ἡμῖν, ὅτι ὁ πρὸς τ' ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ χειμάρρους ἦν ἤδη πλήρης τοιούτων δαφνῶν. «Le lit», λέγει, «du torrent desséché, qui est creusé à gauche de la route, est encore parsemé de lauriers-roses¹» διὰ τοῦτο δ' ἴσως καὶ ὁ Depping καλεῖ αὐτὴν Μονὴν Δαφνίου ἢ τῶν Δαφνῶν «Couvent de Daphné ou des Lauriers²».

Ὑπὸ νεωτέρων δέ τινα εἰκόνα τῆς Μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου, ἐν τῷ ναῷ ὑπάρχουσιν, ἀναγινώσκουμεν ἐπὶ τὸ Ἑλληνικώτερον τὸ ὄνομα τῆς Μονῆς οὕτως· **«Εἰκὼν τῆς Μονῆς Δαφνῶνος.»**

Σήμερον ὅμως οὐδαμοῦ ἐν τῇ Μονῇ ἢ περὶ τὴν Μονὴν διεσώθη τὸ φυτὸν τοῦτο τῆς Δάφνης.

Δελφίνιος Ἀπόλλων.

Ἐκ λατινικῶν ἐγγράφων τοῦ ἰγ' αἰῶνος μανθάνομεν, ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν φράγκων ἐκαλεῖτο Delfino³ καὶ Dalfinet⁴. Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ κ. Burnouf φρονεῖ ὅτι ἡ ὀνομασία Delfino ἐστὶν ὀρθοτέρα, ὡς παραγομένη ἐκ τοῦ ἐκεῖσε πάλαι ποτὲ λατρευομένου Δελφινίου Ἀπόλλωνος «Au temps», λέγει «des de la Roche ce lieu s'appelait l'abbaye de Delphine, nom plus exact que celui de Daphni, puisque l'église byzantine avait été construite sur l'emplacement d'un temple d'Apolon Delphien ou Delphinien⁵».

Ἡμεῖς ὅμως δυσκόλως δυνάμεθα ἐπὶ μόνων τῶν φραγκικῶν τούτων ἐγγράφων στηριζόμενοι νὰ δεχθῶμεν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ὀρθὴ τῆς Μονῆς ὀνομασία, τὸ μὲν διότι οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ὠνόμασεν αὐτὴν Μονὴν Δελφινίου, ἀλλὰ πάντες Μονὴν Δαφνίου ἐκάλεσαν αὐτὴν καὶ νῦν οὕτως καλοῦσιν, τὸ δὲ διότι οἱ φράγκοι πάντα τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα παρεφθαρμένως ὅλως ἔλεγον, καὶ ὅπως ὑπ' αὐτῶν ἡ Ναύ-

¹ La Grèce contin. σ. 173.

² La Grèce τόμ. I', σ. 131.

³ Hopf. τόμ. 85, σ. 369. Buchon, La Grèce cont. σ. 131—132 καὶ σ. 175.

⁴ D. Martène. Thesaurus novus anecdotorum τόμ. IV, coll. 1422· πρβ. Revue archéol. τόμ. 24 σ. 232.

⁵ La Ville et l'Acropole d'Athènes σ. 54.

πακτος ἐκαλεῖτο Λέπαντο¹, ἡ Σπάρτη Μιστράς² (ἐκ τοῦ Ville maistre(maître)= Ville dominante) καὶ Μισίστρα³ καὶ Μεζυθράς⁴, ἡ Χαλκὶς Ἑγρίπος⁵, Νεγρεπόντε⁶ καὶ Νιγρεπόντε⁷, αὐταὶ δὲ αἱ ἰστέφανοι Ἀθηναὶ ἐκαλοῦντο Σετίνα καὶ Σεττίνε καὶ αἱ Θήβαι Στίβες⁸. οὕτως οὐδόλως παράδοξον, ἂν καὶ ἡ Μονὴ αὕτη, ἀντὶ Μονὴ Δαφνίου, Μονὴ Δελφίνο καὶ Δαλφίνο ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐσφαλμένως ἐλέγετο.

Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ὅλως ἀνιστορήτως φρονοῦντες, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Μονῆς Δαφνίου παράγεται ἐκ τῶν Dauphins τῆς Γαλλίας.

Ἡ Βασίλισσα Δάφνη.

Ὅπως δὲ διὰ πᾶν σπουδαῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ φέρεται καὶ μυστηριώδης τις μυθολογικὴ παράδοσις περὶ τῆς ἰδρύσεως τούτου, οὕτω καὶ περὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, φέρεται δημώδης τις παράδοσις παρὰ τῷ λαῷ, ἣν γραῖά τις Μοναχὴ Μάρθα, πρὸ δέκα πέντε καὶ πλέον ἐτῶν ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ἐφησυχάζουσα, διηγήθη ἡμῖν.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην πλουσία τις Βασίλισσα **Δάφνη** καλουμένη, ναυαγῆσασα εἰς τὴν κάτωθεν τοῦ Δαφνίου θάλασσαν, διεσώθη ἐν τῇ παρὰ τῷ Δαφνίῳ παραλίᾳ, μεθ' ἧς διεσώθησαν καὶ δώδεκα βυτίνοι φλωρίων. Ἡ Βασίλισσα αὕτη εὐχαριστίας τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτῆς ἀναπέμπουσα, ἐκ τῶν μετ' αὐτῆς περιωθέντων χρημάτων ἰδρύσατο ἐνταῦθα τὴν ἱερὰν ταύτην Μονήν, παρέχων δὲ πού ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μονῆς περισσευσάσας τινὰς βυτίνας φλωρίων διὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου οἰκοδομήματος. Ἀπὸ τῆς Βασιλίσσης δὲ ταύτης **Δάφνης** καὶ ἡ ἱερὰ

¹ Ὑψηλάντου μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 191.

² Μελετίου Γεωγραφία ἔκδοσις 1728, σ. 375.

³ Ὑψηλάντου μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 191.

⁴ Buchon. Recherches hist. τόμ. I', σ. 1.

⁵ Γ. Π. Κρέμου Φωκικά, τόμ. II σ. 81.

⁶ Μελ. Γεωγρ. σ. 398.

⁷ Buchon. Nouvelles recherches Hist. τόμ. II, σ. 292.

⁸ Buchon. αὐτόθι σ. 272.

αὕτη Μονή, Μονή τῆς **Δάφνης** καὶ **Δαφνί**, κατὰ τὴν λαϊκὴν ταύτην παράδοσιν ὠνομάσθη¹.

Καὶ ἄλλοις μὲν ὅτι ἐν Βυζαντίῳ ὑπῆρχον τὰ Παλάτια τῆς Δάφνης, ἐν ᾧ τὸ ὀκτάγωνον τῆς Δάφνης, ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Βαπτιστὴρ ἢ τῶν τριῶν Σταυρῶν, ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ ὁ κοιτὼν τῆς Δάφνης², πλὴν οὐδεμίαν ἐν Βυζαντίῳ ἢ ἄλλαχοῦ, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, γινώσκομεν Βασίλισσαν Δάφνην.

Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς Μονῆς ταύτης, οὐδεμιᾶς ἄλλως αὐθεντικῆς μαρτυρίας ὑπαρχούσης περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ὀνόματος τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος, καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα ὅτι αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ πάλαι ποτὲ ἐκεῖ λατρευομένου θεοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, οὐ ἱερὸν φυτὸν ἦν ἡ Δάφνη, ἐξ ἧς καὶ ἡ προσιδιázουσα αὐτᾷ ἐπωνυμία Δαφναῖος ἢ Δαφνηφόρος Ἀπόλλων³.

Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ὀνομασίας μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἱερᾶς καὶ σεβασμίας ταύτης Μονῆς.

¹ Δαφνὶ καλεῖται ὡσαύτως καὶ χωρίον κείμενον μεταξὺ τῆς ἀπὸ Γυθείου εἰς Σπάρτην ὁδοῦ· πρὸ τούτου δ' εὐρεται ἀρχαιοτάτη ἡρειπωμένη Ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου λόγου ἁξία διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ κεραμοπλαστικὴν αὐτῆς διακόσμησιν.

² Πασπάτη. Βυζ. Ἀνάκτορα, σ. 206 καὶ ἐξ. Περὶ τῆς ὀνομασίας δὲ τῶν Παλατίων τούτων τῆς Δάφνης ὁ Κωδινὸς λέγει, ὅτι ἐκλήθησαν οὕτω «διὰ τὸ ἵστασθαι ἐν τῷ τόπῳ στήλην, ἣτις ἦν ἡ μαντικωτάτη ποτὲ Δάφνη τοῦ Ἀπόλλωνος». (σ. 100, 271 πρβ. καὶ Πορφυρ. τόμ. Α', σ. 550)· ἀλέγουσι δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῆς Δάφνης (περὶ τοῦ Παλατίου τῆς Δάφνης) ὅτι ὕγειας ἐργαστήριον ἐστίν· ὅθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπεδίδοντο τοῖς ἄρχουσι παρὰ τοῦ δήμου τῇ πρώτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός.»

Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις τὸ ὄνομα Δάφνη ἦν σύνθετος ὡς κύριον ὄνομα γυναικῶν, καὶ νῦν δ' ἱκαναὶ πρεσβύτεδες ἐν Ἀθήναις καὶ πολλαχοῦ ἄλλαχοῦ ἀκούουσι τοῦ ὀνόματος τούτου.

³ Οὕτως ἐν τῷ ἐνταῦθα θεάτρῳ τοῦ Βάχχου ἐν τῇ ἕκτῃ μαρμαρίνῃ ἔδρα τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ ἀναγινώσκομεν :

ΙΕΡΕΩΣ ΑΠΟΛΛΩ-
ΝΟΣ ΔΑΦΝΗΦΟΡΟΥ



ΙΣΤΟΡΙΑ

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ιδρύσεως τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, οὐδεμίαν ἀτυχῶς ἀθηντικὴν ἱστορικὴν πληροφορίαν ἔχομεν.

Ὁ Spon ἀναφέρει, ὅτι τὴν Μονὴν ταύτην ἔκτισεν ἡ **ὠραία Μακελώνη** (la belle Maquelone)¹, ἣν ὁ Wheler καὶ ὠραίαν μετανοοῦσαν καλεῖ «la belle penitente Maquelone»². Καὶ τίνα μὲν οἱ ἀνωτέρω περιηγῆται ἐννοοῦσιν ὠραίαν μετανοοῦσαν Μακελῶνην, ἀγνοοῦμεν, γνωστὸν ὅμως ὅτι ἡ la belle Maquelone ἐστὶ μυθολογικὸν πρόσωπον τοῦ 16' αἰῶνος³.

Ἐν τῇ νάρθηκι τοῦ ναοῦ εὑρηται τετραγωνικὴ στήλη Ὑμηττείου λίθου ὕψ. 1,25, μῆκ. 0,30, καὶ πλάχ. 0,64· ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν ταύτης εἰσὶν ἐγγεγλυμμένοι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται⁴.

1

ΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ
ΑΙΣΑΡ

.....
ΥΣΕΒΕΙΕΥΤΥΧ

5 ΕΒΑΣΤΩΙ
ΞΑΣΤΕΩΣ

Ⲭ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ
ΚΑΙΣΑΡ[Ι]

.....
ΕΥΣΕΒΕΙ ΕΥΤΥΧ[ΕΙ]

ΣΕΒΑΣΤΩΙ
ΕΞΑΣΤΕΩΣ.

Ⲭ

¹ Τόμ. II, σ. 276. ² Τόμ. II, σ. 222.

³ Grässe. Lehrbuch der allgemeinen Literärgesch. Dresden u. Leipzig 1842, τόμ. II. Abtheilung III. 1,386.

⁴ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1853, σ. 935—936, 1573. C. I, Att. Τόμ. III pars I. n^o 405, 406. Πανομοιότυπον τούτων ἰδὲ Souvenirs d'une excursion d'Athènes

2

DDNN
ARCADIV
THONOR
SVBVC
5 TSPECTA
PROC
EYSEBIO

Σ

D. D[omini] N. N[ostri Augusti]
ARCADIV[S]
E]T HONOR[IVS]
SVBV[IRO] C[LARISSIMO]
E]T SPECTA[BILI]
PROC[ONSVLE]
EYSEBIO

Σ

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς διά-
πλασιν ἀνυπάρχτου ὅλως μυθιστορίας περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

Ὁ Chandler πρῶτος ἐξήνεγκεν ὡς πιθανὴν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ
ἐπιγραφὴ αὕτη ἐμφαίνει τὴν ἐγκαίνισιν τοῦ ναοῦ τούτου διὰ τοῦ
Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, ἐπαρχεύοντος Εὐσεβίου τῆς Ἀχαΐας (σ. 262).

Τὴν γνώμην ταύτην, οὕτως ἐπιπολαίως ἐξενεχθεῖσαν, ὡς ἀκτῖνα
φωτὸς παραλαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι Πιττάκης καὶ Σουρμελῆς, τὰ
ἐξῆς ὅλως ἀτοπα καὶ ἀτυχῇ περὶ τοῦ χρόνου τῆς οἰκοδομῆς τοῦ
Ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐξήγαγον συμπεράσματα.

Ὁ μὲν Πιττάκης ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης εἰς ὠρισμένα
ἔρχεται συμπεράσματα, ὅτι ἡ Μονὴ Δαφνίου ἰδρύθη ὑπὸ τῶν Αὐτο-
κρατόρων Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, τῇ ἐπιστάσει Εὐσεβίου τινός,
ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν δύο Αὐτοκρατόρων ἐκ φθόνου ἐξηλείφθησαν
ὑπὸ τινος τῶν μετὰ ταῦτα ἡγεμόνων τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ σκοπῷ

en Arcadie par M. Rangabé. Extrait du tome V. 1^{re} serie 1^{re} partie des
mémoires présentés par divers savants. Paris 1847 σ. 2. Pl: I. fig. 1.
Bulletino dell' Instituto di corrispondenza archéologica 1862. Ἐξ ἐπι-
στολῆς τοῦ M. G. Wescher πρὸς τὸν Henzen. σ. 26. Th. Mommsen C. I. L.
III 572. Chandler Inscr. ant. n^o 405—407. Δ. Σουρμελῆ «Ἀττικὰ ἡ
περὶ δῆμων», σ. 140. Τὴν ἐπιγραφὴν δὲ ταύτην τῷ 1765 ὁ Chandler εἶδεν
ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Μονῆς, σ. 263. Ταύτην δὲ φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ καὶ ὁ Rou-
queville ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «La Grèce» Τόμ. V, σ. 135.

ὅπως ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ περικαλλοῦς τούτου Νικοῦ, καὶ ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ἀγνοῶν τὴν Λατινικὴν, ἐξήλειψε τὰ ὀνόματα τῶν ἀνωτέρω Αὐτοκρατόρων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μόνον ἐπιγραφῆς· ἐν τέλει ὁ κ. Πιττάκης συμπεραίνει ὅτι ἡ φράσις ΕΞ ΑΣΤΕΩΣ «σημαίνει ὅτι ἡ Πόλις τῶν Ἀθηνῶν εὐγνωμοσύνης ἕνεκα ἔπεμψε καὶ ἀνέθετο τὴν στήλην ταύτην εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἀδελφοὺς Αὐτοκράτορας, φιλοτιμηθέντας ὅπως τοιαύτην μεγαλοπρεπεστάτην οἰκοδομὴν ἐγείρῃσι χάριν τῶν Ἀθηναίων.»

Ἐκ τῶν στοιχείων δὲ Γ S, τῶν κάτωθεν τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν σημειουμένων, καὶ τὸν χρόνον πρὸς τούτοις τῆς οἰκοδομῆς ταύτης ὁ Πιττάκης ὀρίζει, λέγων ὅτι ἡ οἰκοδομὴ αὕτη τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐγένετο τῷ ἐξακισχιλιοστῷ ἔτει ἀπὸ κτίσεως Κόσμου, ἥτοι τῷ 492 μ. Χ. ἔτει¹, δηλὸν ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὄχι μόνον ἡ Βυζαντιακὴ αὕτη ἀρχιτεκτονικὴ ἦν ἄγνωστος, ἀλλ' οὐδὲ ἔξων πλέον οἱ ἀνωτέρω Αὐτοκράτορες, τοῦ μὲν Ἀρχαδίου ἀπὸ τοῦ 359—408 ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τοῦ δὲ Ὀνωρίου ἀπὸ τοῦ 395—423 ἐν τῇ Δύσει βασιλεύσαντος².

Ὁ δὲ Σουρμελῆς, ἐπὶ τῆς αὐτῆς πάλιν ἐπιγραφῆς καὶ τῆς προεξεχθείσης γνώμης τοῦ Πιττάκη στηριζόμενος, τὰ αὐτὰ περίπου ἐπαναλαμβάνων, λέγει· «τὸν ναὸν τοῦτον μετεποίησαν εἰς ναὸν τῆς Θεοτόκου οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀρχάδιος καὶ Ὀνώριος, παραχωρηθέντα αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ὅτε οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ ἐσπούδαζον ἐν Ἀθήναις· δηλοῦται δὲ τοῦτο ἐκ τῆς εὐρεθείσης ἐξ ἀνασκαφῆς ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ πλακός, φερούσης τὰς παραλλήλους ταύτας ἐπιγραφὰς τὴν μὲν Ἑλληνικὴν τὴν δὲ Λατινικὴν γεγραμμένας, ἔνθα δηλοῦται καὶ τοῦ ἐπιστάτου τὸ ὄνομα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου χριστιανικοῦ μνημείου..... Ἐκτίσθη λοιπὸν ἡ Ἐκκλησίᾳ περὶ τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος³.»

Τὴν γνώμην ταύτην τῶν ἀνωτέρω Ἀθηναίων ἡσπάσθη ἐν μέρει καὶ τρίτος νεώτερος Ἀθηναῖος ἱστοριογράφος, ὁ φίλος ἡμῶν κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλους⁴.

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1853, σ. 935—936.

² C. M. F. von Breyer. Grundriss der Allgemeinen Geschichte in Tabellen. München 1820. Tafel. VI.

³ Ἀττικὰ σ. 149.

⁴ Βυζαντινὸν Ἡμερολόγιον 1888, σ. 152.

Τοιούτων μυθολογικῶν πλασμάτων αἰτία αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς στήλης ταύτης ἐγένοντο. Καὶ ὅμως ἡ στήλη αὕτη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἀναθεματικὴ στήλη εἰς τοὺς ἀνωτέρω Αὐτοκράτορας· ἀγνοοῦμεν δὲ τὸν λόγον τῆς ἀναθέσεως, ὡς καὶ τὸν ἀρχικὸν τόπον, ἐφ' οὗ ἡ ἀναθεματικὴ στήλη αὕτη ἐστήθη.

Τὸ ὑπὸ τὰς ἐπιγραφὰς δὲ ταύτας στοιχεῖον Γ 5 ἦτοι 6,000, δὲν σημαίνει χρόνον, ὡς οἱ ἀνωτέρω εἶπον, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ἀπόστασιν, ἦτοι τὴν ἀπόστασιν 6,000 βημάτων¹

Νοοῦνται δὲ διπλᾶ βήματα, ὧν ἕκαστον ἰσοῦται πρὸς 5 πόδας, ἕκαστος δὲ ποὺς κατὰ τὸν κ. Dörpfeld² πρὸς 0,296 τοῦ μέτρου, κατ' ἀκολουθίαν $5 \times 0,296 = 1$ μ. 48· ὅθεν 6,000 διπλᾶ βήματα = 8,880 μέτρα³. Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι ἀγνοοῦμεν πόθεν ἀρχεται ἡ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ σημειουμένη τῶν βημάτων καταμέτρησις, ὡς καὶ τὸν ἀρχικὸν τόπον τῆς στάσεως ταύτης, οὐχ ἦττον ὅμως αὕτη φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ που, περὶ τὴν Μονὴν Δαφνίου, ἥτις μικρὸν μετὰ τὸ ἔννατον στάδιον κειμένη, περὶ τὰς ἑννέα καὶ ὀλίγον ἐπέκεινα χιλιάδας μέτρων ὡσαύτως ἀπέχει τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

Ἐν τῇ τρίτῃ πλευρᾷ τῆς στήλης ταύτης ἀναγινώσκομεν⁴:

ΣΤΟΙΣΒΑΛ
ΤΙΝΙΑΝΩΙ
ΚΑΙΒΑΛΕΝ
ΤΙ

ΣΕΒΑ|ΣΤΟΙC ΒΑΛ|ΕΝ
ΤΙΝΙΑΝΩΙ
ΚΑΙ ΒΑΛΕΝ
ΤΙ

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐπὶ ἐπιτυμβίου λίθου ὁ I. Schmidt καὶ τὴν ἐξῆς ὡς ἀναφέρει ἀνέγνω ἐπιγραφὴν:

¹ «Hic numerus lapidem sex milia passuum ab Athenis abesse indicat». C. I. Att. τόμ. III, n° 405-407. «Au dessous de cette inscription on trouve le signe Γ indiquant comme celui de l'inscription latine, le numero 6, correspondant au nombre des milles parcourues de la ville d'Athènes jusqu'à Daphné.» *Bulletino dell'Institut. di corrisp. archéol.* 1862, σ. 26. Milchhöfer, *die Karten von Attika*. Erl. text. Heft. II, σ. 47.

² *Mittheil. des Deutsch. Archäol. Inst.* τόμ. VI, σ. 278.

³ Πρβ. καὶ Milchhöfer. Ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 47.

⁴ C. I. Att. τόμ. III, no 406. *Bullet. dell'Instituto di corrisp. archéol.* 1362, σ. 26.

ΧΙΠΠΗ
ΑΝΔΡΟΥ
ΤΡΕΩΣ

ΑΡ]ΧΙΠΠΗ
ΑΛΕΞ]ΑΝΔΡΟΥ
ΛΑΜΠ]ΤΡΕΩΣ¹

ὁ δὲ κ. Κουμανούδης ταύτην τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν :

ΣΙΜΙΑΣ
ΣΩΣΤΡΑΤΟΥ²

Καὶ αὐται μὲν, αἱ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν περὶ τοῦ χρόνου τῆς ιδρύσεως τῆς Μονῆς Δαφνίου ἀνιστόρητοι κρίσεις, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀτυχῇ ὅλως συμπεράσματα.

1263. Πρώτην ἱστορικὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου εὐρίσκομεν ἐν λατινικῷ ἐγγράφῳ τοῦ ιγ' (1263) αἰῶνος, δημοσιευθέντι ὑπὸ τοῦ D. Martène ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ μοναχικοῦ τάγματος τῶν Citeaux³.

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου δὲ τούτου δύο τινα περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου μανθάνομεν, πρῶτον ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη ἐκαλεῖτο Μονὴ Delphino, καὶ δεύτερον ὅτι αὕτη κατείχeto ὑπὸ τῶν δυτικῶν μοναχῶν τοῦ τάγματος τῶν Citeaux⁴. καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ ὄνομα εἴπομεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῷ προηγηθέντι περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς Μονῆς κεφαλαίῳ· ὡς πρὸς δὲ τὸ μοναχικὸν τοῦτο τάγμα σημειοῦμεν ὅτι, τὸ τάγμα τοῦτο τῶν Citeaux ἢ τῶν Cistercienser, ἰδρυθὲν τῷ 1098 ἐν Citeaux, ὑπὸ τοῦ Βενεδικτίνου ἡγουμένου Ῥοβέρτου, ἐπὶ σκοπῷ τῆς αὐστηροτέρας τηρήσεως τῶν κανόνων τοῦ ἁγίου Βενεδίκτου, ἦν κλάδος τοῦ τάγματος τούτου τῶν Βενεδικτίνων. Οἱ μοναχοὶ δὲ τοῦ κλάδου τούτου πρὸς διάκρισιν τοῦ λοιποῦ τάγματος τῶν Βενεδικτίνων ἔφερον λευκὸν ἔνδυμα καὶ μέλαιναν ζώνην⁵.

Τὸ τάγμα τοῦτο τῶν Citeaux, μεγάλως ἐργασθὲν ὑπὲρ τῶν ἀνὰ

¹ Mittheil des Deut. Archäol. Inst. τόμ. VI, σ. 346, n^o 27.

² Κουμ. Ἀττ. ἐπιγρ. ἐπιτύμβ. 3,302.

³ D. Martène. Thesaurus novus anecdotorum. Τόμ. IV, coll.1422. Revue archéol. Τόμ. 24, σ. 232.

⁴ Buchon. Recherches hist. Τόμ. I, σ. 472, σημ. 2. La Grèce cont. σ. 131. Recherches et materiaux τόμ. I, σ. 235. Revue Archéol. Τόμ. 24, 1872. σ. 239. Hopf. De historiae ducatus Atheniensis fontibus, σ. 81.

⁵ Περὶ τοῦ τάγματος τούτου ἰδὲ DOHME. Die Kirchen des Cistercienseror-

τὴν Ἀνατολὴν ἐπιδραμόντων Σταυροφόρων, ἐνεκκθιδρύθη ἐν Ἑλλάδι τὸν ἰγ' αἰῶνα ἐπὶ τοῦ Πάπα Ἰνοκεντίου τοῦ Γ' [† 1216]¹. Ἀμέσως δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Βουργονδίου Ἰππότου Ὁθωνος de la Roche κατάληψιν τῆς πόλεως Ἀθηνῶν [1205], φαίνεται διττὴ παρεχωρήθη εἰς τὸ ἀνωτέρω μοναχικὸν τάγμα ἡ Μονὴ Δάφνιου, ὡς ἀντιμισθία τῶν ὑπὲρ τῶν Σταυροφόρων ἐνεργειῶν καὶ ἀγώνων αὐτοῦ. Ἐνθ' δὲ ἕτερα Λατινικὰ μοναχικὰ τάγματα, ὡς τὸ τάγμα τῶν Haute-Combe ἐν Πάτραις, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου ἐπανάκτησιν [1260] ἐγκατέλιπον τὰς ὑπ' αὐτῶν βίαν κατὰσχεθείσας Μονὰς τῶν Ὁρθοδόξων² τὸνναντίον τὸ τάγμα τοῦτο τῶν Citeaux, τὸ ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου ἐγκατασταθὲν, παρέμενεν ὅλως ἀνενόχλητον ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τῶν Ἀθηνῶν καταλήψεως ὡς ἐν τοῖς κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ.

1276. Τρία ἔτη μετὰ τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον τῷ 1276, ἐν τοῖς ἀνωτέρω πρακτικοῖς ἀναφέρεται πάλιν ἡ Μονὴ Δαφνίου, ὡς κατεχομένη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μοναχικοῦ τάγματος τῶν Citeaux.

Ἐκ τοῦ λατινικοῦ δὲ τούτου ἐγγράφου μαθάνομεν ὅτι ἡ Μονὴ Δαφνίου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐτίθετο ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ διεύθυνσιν τοῦ λατίνου Ἡγουμένου Bella-Valle³.

1277. Τελευταῖον δὲ ἐν τοῖς ἀνωτέρω πρακτικοῖς γίνεται μείνα ἀπλὴ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1277⁴.

1308. Τὸ πάντων ὁμῶς ἐπισημότατον ἱστορικὸν μνημεῖον, ἐξ οὗ πολλὰς σπουδαιοτάτας εἰδήσεις περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἀρυόμεθα, ἐστὶν ἔγγραφον, γραφὲν ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ὀκτωβρίου τοῦ 1308 ἐπὶ τοῦ Λατίνου Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Frère Jacques, τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ἐγγράφῳ υπογραφομένου

dens. Leipzig. 1869. WINTER Die Cistercienser des Nordöstlichen Deutschland. Gottha. 1868—1871. Τόμ. 3. BRUNNER. Cistercienserbuch. Nürzburg. 1381.

¹ Lenormant Notes et Croquis σ. 4.

² Revue arch. τόμ. 24, σ. 238.

³ D. Martène. Thesaurus novus anecdotorum Τόμ. IV. col. 1453. Revue archéol. σ. 238.

⁴ Αὐτόθι. col. 1458. Revue archéol. τόμ. 24, σ. 238. Ἀτυχῶς ἐν οὐδεμιᾷ τῶν Ἀθήνῃσι βιβλιοθηκῶν ἐντυχόντες τὴν συλλογὴν τοῦ D. Martène, τὰ Λατινικὰ ταῦτα ἔγγραφα γινώσκομεν μόνον ἐκ τῆς ἐν τῇ Revue archéologique, τόμ. 24 πραγματείας τοῦ Lenormant.

«Frère Jacques abbé de Dalphinét ordre de Citeaux diocèse d'Athènes».

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο μέχρι μὲν τινος ἐφυλάσσετο ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Mons ὑπ' ἀριθμὸν J. 59¹, δυστυχῶς ὅμως, ἀπολεσθέντος τοῦ πρωτοτύπου, τὸ περιεχόμενον τούτου νῦν μανθάνομεν ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Godefroy, τοῦ ὑπὸ τοῦ J. de Saint-Genois δημοσιευθέντος².

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἦν ἐπίσημον πρακτικόν, δι' οὗ οἱ ὑπογεγραμμένοι Enris³ archevêque d'Athènes. Pierre doyen de l'archevêché d'Athènes. Gilles⁴ chantre. Laurent trésorier de la même église⁵. Frère Jaques, abbé de Dalphinét ordre de Citeaux diocèse d'Athènes. André Gafors⁶. Nicolas de L'Ille⁷. Guillaume de Vaicy. Ysembert de Plaicy, ἀνέφερον εἰς τὸν Γουλιέλμον κόμητα de Hainaut ὅτι ὁ Guy, **δοῦξ Ἀθηνῶν ἀποθανὼν τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1308, τῇ ἐπαύριον 6 Ὀκτωβρίου κατετέθη ἐν τῷ τάφῳ τῶν αὐτοῦ προγόνων ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου (Dalfinet) καὶ ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ Mauhaut (Ματθίλδη) δούκισσα Ἀθηνῶν, ἐξαδέλφη δ' αὐτοῦ, ἤδη μείνασα χήρα, ἔχει ἀνάγκην τῆς προστασίας αὐτοῦ**⁸.

Ἐκ τοῦ ἐγγράφου λοιπὸν τούτου τὰς σπουδαιοτάτας ταύτας

¹ Buchon Recherches historiques. Τόμ. I, σ. 473, σημ. 2.

² Revue archéol. τόμ. 24, σ. 239.

Saint-Genois. Monuments anciens essentiellement utiles à la France aux Provinces de Hainaut, Flandre Brabant etc. Τόμ. I, σ. 338

³ Ὁ Lenormant ἐν τῇ Revue archéol. Τόμ. 24, σ. 239, ὀνομάζει αὐτὸν de Eris, νομίζων δ' ὅτι παρασιωπᾶται οὗτος ὑπὸ τοῦ Le Quiens ἐν τῷ συγγράμματι «Oriens Christianus» τόμ. III, σ. 841, τίθησιν αὐτὸν μεταξύ τῶν Ἐπισκόπων Στεφάνου καὶ Ἀναγίου τοῦ Α'.

⁴ Ὁ Buchon ὡς καὶ ὁ Hopf, τόμ. 85, σ. 368, ὀνομάζουσιν αὐτὸν Ἐρῆκον [Enris. Heinrich].

⁵ Κατὰ τὸν Hopf, οὗτος καλεῖται «Aigidius», τόμ. 85, σ. 368.

⁶ Δηλαδή τοῦ Παρθενῶνος.

⁷ Κατὰ τὸν Hopf, οὗτος ἦν Γενουήνσιος. Τόμ. 85, σελ. 368.

⁸ Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ x. Godefroy καλεῖται Nicolas de Lile. Revue arch. τόμ. 24. σ. 239. Οὕτως ὀνομάζει αὐτὸν καὶ ὁ Hopf, τόμ. 85, σ. 368.

⁹ Buchon. Recherches hist. τόμ. I. σ. 473. σημ. 2. Recherches et Matériaux etc. τόμ. I. σ. 235. La Grèce cont. σ. 131. Revue archéol. τόμ.

Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐπὶ τῇ δυνάμει τῆς ἐκουσίας.

εἰ. ὅτι οἱ ἡγούμενοι κατὰ τὸν νόμον τῆς ἐκουσίας οὐκ
ἐκείνην ἀλλὰ τὴν ἐκείνην ἐκείνην.

εἰ. ὅτι ὁ ἡγούμενος ἐκείνην ἐκείνην ἐκείνην
ἐκείνην ἐκείνην ἐκείνην ἐκείνην.

Προσφύγειν οὐκ ἐκείνην ἐκείνην.



περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου εἰδήσεις ἀρϋόμεθα, ὅτι ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1308 κατετέθη ὁ νεκρὸς τοῦ Δουκὸς Ἀθηνῶν Guy, ὅτι οὗτος ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ κατατιθέμενος, κατετίθετο ἐν τῷ τάφῳ τῶν ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ, ὅτι ἐν τῇ ἡσυχαστικῇ ἐκείνῃ ἐρημίᾳ, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ Μονὴ Δαφνίου ἦν τὸ ἱερὸν τῶν Δουκῶν Ἀθηνῶν *μαυσωλεῖον*, ἐν ᾧ οἱ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν de La Roche νεκροὶ κατετίθεντο, ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκαλεῖτο Μονὴ Δαλφίνο (Dalfinet), ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 1308 ἡγούμενος τῆς Μονῆς Δαφνίου ἦν ὁ Frère Jaques, ἀνήκων εἰς τὸ αὐτὸ τάγμα de Citeaux εἰς ὃ καὶ οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου, καὶ ὅτι ἡ Μονὴ Δαφνίου ὡς Λατινικὸν Μοναστήριον, ἐξηρτάτο καὶ ὑπήγετο ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας Ἀθηνῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ σπουδαιοτάτου τοῦτου ἐγγράφου περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου μανθάνομεν, περὶ δὲ τοῦ ἐν αὐτῷ ἀναφερομένου Guy, τοῦ βίου καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς Αὐλῆς αὐτοῦ ἱκανὰ γινώσκομεν ἐκ τῶν ἀκριβεστάτων περιγραφῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἰσπανοῦ Ramon Muntaner¹.

Ὁ Δουξ οὗτος ἐφημιζέτο ὡς εἰς τῶν καλῶν καὶ φρονίμων Δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν· ἐν τῷ βιβλίῳ δὲ τῆς Κουγκέστας ἀναγινώσκομεν περὶ αὐτοῦ:

«Καὶ θέλω ν' ἀφηγήσωμαι περὶ τὸν μέγαν κύρην
Μισὺρ Γυλιάμον τὸ ὄνομα τὸ ἐπὶ κλην ντε Λαρότζε
Ὅπου ἦτον δοῦκας Ἀθηνῶν, καλὸς αὐθέντης ἦτον².»

Καὶ κατωτέρω:

Διαβόντα γὰρ ὀλίγος ὁ καιρὸς ἀπόθανε καὶ ὁ Δοῦκας
Ἐκεῖνος γὰρ τῶν Ἀθηνῶν ὀνόματι Γυλιάμος.
Ζημιὰ μεγάλη ἐγένετον ἀπὸ τὸν θάνατόν του,
Διὰ τὸ ἦτον αὐθέντης φρόνιμος φιλόανθρωπος εἰς πάντας.
Μεγάλη θλίψις ἐγένετον σ' τὸ πριγκηπάτο ὅλον.³

24. σ. 239 Hopf. τόμ. 85. σ. 368. Hertzberger. Gesch. Griech. τόμ. II. σ. 205. Σταματιάδου. Οἱ Κατ. ἐν Ἀνατολῇ σ. 220. Κωνσταντινίδου. Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν σ. 376. Hopf. De Historiæ Ducatus etc. σ. 81,

¹ Κεφ. 237, 238 καὶ 244· πρβ. καὶ Buchon. Recherch. et Mater. τόμ. I, σ. 334—335.

² Buchon. Recherch. Hist. τόμ. II σ. 287, στίχ. 6622—6685.

³ Buchon· ἐνθ' ἄνωγέρω σ. 289, στίχ. 6677—6684. Ὁ Σταματιάδης ἐν τῷ

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρονικῷ βιβλίῳ τῆς Κουγκέστας ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ματθίλδη καλεῖται «Μάατα».

«Διὰ τὴν ὁμόζυγον αὐτοῦ ὁποῦ ἦτον κληρονόμος,
Ἐκείνην ὅπου ὠνόμαζον καὶ ἐκράζασιν Μάαταν¹.

Καὶ κατωτέρω:

«Μάαταν τὴν ἐλέγασιν οὕτως τὴν ὠνομάζαν².

Τῷ ὄντι δὲ ἐν τῷ Νάρθηκι τῆς Μονῆς Δαφνίου περιεσώθησαν δύο λάρνακες, ὧν ἡ μὲν ἐκ Πεντελησίου μαρμαροῦ ἔχουσα :

βιβλίῳ αὐτοῦ «Οἱ Καταλάνοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ» σ. 220 λέγει ὅτι τὸ ἀνωτέρω χρονικὸν τῆς Κουγκέστας καθὼς καὶ ὁ Buchon, συγγέουσι τὸν Γούη μετὰ τοῦ Γουλιέλμου. Ὁ Buchon ὁμως ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Recherches et Mat. τόμ. I. ἐν τῷ ἐν τέλει πίν. V. Duché d'Athènes.

Α'. Maison de la Roche³ σημειοῖ ὅτι ὁ αὐτὸς ἐλέγετο Γούης καὶ Γουλιέλμος (Guy et Guillaume). Ἐν δὲ τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Nouvelles rech. hist. τόμ. I, σ. LXXXIX, ὀνομάζει αὐτὸν Guy καὶ Guido⁴ πρὸς ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι.

B'. Genéalogie Rectefiée.

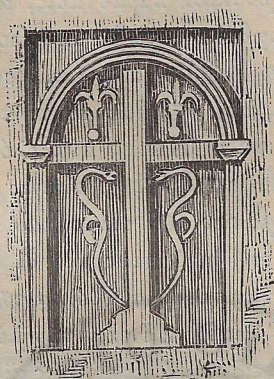
Νομίσματα τοῦ Guy τούτου ὅρα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι περίοδ. 6', 1872, σελ. 392. De Saulcy. Numismatique des Croisades pl. XVII, n° 4. 5. Buchon. Atlas pl. XXV, n° 6⁵ ἐν τῇ μιᾷ πλευρᾷ τοῦ νομίσματος ἀναγινώσκομεν «G. DUX ATENES», ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ «CIVIS TEBES» πρὸς ἐν τοῦ αὐτοῦ Buchon Rech. et mat. τόμ. I, σ. 332.

¹ Αὐτόθ. στίχ. 5938—5939.

² Αὐτόθ. στίχ. 6648.

³ Ἡ Ματθίλδη αὕτη κόρη τῆς Ἰσαβέλλας, θυγατρὸς τοῦ Βιλλαρδουίνου, ἐγεννήθη τῇ 30 Νοεμβρίου 1293· εἰς ἡλικίαν πέντε ἐτῶν τῷ 1298 ἐμνηστεύσατο τὸν Guy II de La Roche, τῇ 30 Νοεμβρίου 1305 ἐκηρύχθη ἐνῆλιξ καὶ ἐκυρώθη ὁ γάμος αὐτῆς μετὰ τοῦ Guy, ὅστις μετὰ τρία ἔτη († 1308) ἀφῆκεν αὐτὴν χήραν· μετὰ μίαν δὲ ἀτυχῆ μνηστείαν καὶ δύο ἀτυχεστέρους γάμους ἡ Ματθίλδη, κατηγορηθεῖσα ὡς συνωμοτὶς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ῥοβέρτου, καθείρχθη ἐν ταῖς φοβεραῖς φυλακαῖς τοῦ ἐν Νεαπόλει φρουρίου d'Υπονο, ἐκεῖθεν δὲ μετηνέχθη εἰς Ἀμβέρσαν, ἔνθα ὑπὸ σκληρὰν αἰχμαλωσίαν τῷ 1331 ἀπέθανεν ἐν ἀνοηρᾷ ἡλικίᾳ 38 ἐτῶν, διαμαρτυρομένη πάντοτε κατὰ τῆς προσγινομένης αὐτῇ φοβερᾶς καὶ ἀδίκου συκοφαντίας. Ἰδὲ Buchon, Recherch. et Mater. τόμ. I, σ. 335. Hopf, τόμ. 85, σ. 367. Ἰ. Κ. Καμπούρογλου. Ἐκθεσις τῆς κρίσεως τοῦ δραματικοῦ ἀγῶνος τῆς Δ' Ὀλυμπιάδος, σ. 92—93.

μῆκ. 2,13, πλάτ. 0,80, ὑψ. 0,65 καὶ πᾶχ. 0,12· ἡ δὲ ἐξ Ὑμηττεύου μαρμάρου ἔχουσα μῆκ. 2,17, πλ. 0,90, ὑψ. 0,78 καὶ πᾶχ. 0,10. Ἐπὶ τῆς τελευταίας δὲ ταύτης λάρνακος ὑπάρχει ἀναγεγλυμμένη ἡ παράστασις αὕτη :



Ἡ ἀπεικόνισις αὕτη, κατὰ τὸν Buchon, ἐστὶ τὸ ἐπίσημον οἰκόσημον τῆς οἰκογενείας τῶν de la Roche¹, καὶ ἰδίᾳ Guy τοῦ II². κατ' ἄλλους ὁμοῦς τοῦτό ἐστιν ἀπλοῦν ἐπιτάφιον κόσμημα³.

Ἐκ τῆς παραστάσεως μάλιστα ταύτης ὁ Buchon συμπεραίνει, ὅτι ἡ λάρναξ αὕτη ἐστὶν ἡ αὐτὴ ἐκείνη, ἐφ' ἧς τῇ 6 Ὀκτωβρίου τοῦ 1308 κατετέθη ὁ νεκρὸς Guy τοῦ II⁴. Εἰς τὰς κρίσεις ὁμοῦς ταύτας τοῦ Buchon ἀπαντῶν ὁ Lenormant, λέγει· «Par malheur, tout ceci n'a jamais existé, que dans l'imagination trop fécond de Buchon. Aucun texte n'en parle, et aucun monument ne confirme ce petit roman⁵».

Καὶ ταῦτα μὲν γενικῶς ὁ Lenormant παρατηρεῖ τῷ Buchon, ὅτι ὁμοῦς ἡ παράστασις αὕτη οὐκ ἔστιν οἰκόσημον Guy τοῦ II ἢ τῶν de la Roche, τοῦτο σαφῶς οὐ μόνον ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τῆς διατάξεως αὐτοῦ καταφαίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν

¹ La Grèce cont. σ. 132—133,

² Buchon. Atlas, pl. XXXI, σημ. 6.

³ Ἑλλῆν. Ῥαγκ. σ. 221. Finlay Griechenland im Mittelalter. übersetz. von Reiching. Revue archéol. τόμ. 24, σ. 286.

⁴ Buchon. La Grèce cont. σ. 132-133 τοῦ αὐτοῦ. Atlas, pl. XXXVIII, n^o 2.

⁵ Revue archéol. τόμ. 24, σ. 286. Hopf, τόμ. 85, σ. 368—369.

σημάτων καὶ ἐκ νομίσματος τοῦ ἀνωτέρω Δουκῆς, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Buchon ἐν τῷ Ἀτλαντι αὐτοῦ δημοσιεύει (Pl. XXV, n^o 7), ἐν ᾧ σαφῶς καταφαίνεται ποῖον τὸ τοῦ Δουκῆς τούτου ἐπίσημον οἰκόσημον. Καθ' ἡμᾶς, ἡ παράστασις αὕτη ἐστὶν ἰδιαίτερα ὅλως σύνθετος ἐπιτάφιος συμβολικὴ παράστασις, ἀποτελουμένη τὸ μὲν ἐξ ἐκκλησιαστικῶν συμβόλων, τὸ δὲ ἐκ μέρους τῶν σημάτων τῆς οἰκογενείας τῶν de la Roche· καὶ ἐκκλησιαστικὰ μὲν σύμβολά εἰσιν ὁ Σταυρὸς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς βάσεως τούτου ἐξερχόμενοι ὄφεις· οἰκογενειακὸν δὲ τῶν de la Roche σύμβολόν ἐστὶν οἱ ἐκατέρωσε τοῦ Σταυροῦ κρίνοι (fleur de lis), οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν βύσσιωδεσμάτων γνωρισμάτων τῶν οἰκοσήμων τῶν Γάλλων τούτων δουκῶν Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δὲ συμβολικῇ ὁ ὄφεις, ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἐστὶ σύμβολον τῆς πανουργίας καὶ τῆς κακίας¹, ἐν δὲ τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ ἔνεκα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί²», ὁ ὄφεις ἐστὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμβολον τῆς φρονήσεως, ὅστις ἄλλως καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, πρὸ τῆς πτώσεως, ὡσαύτως ὀνομάζεται «φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς³». Ἐπειδὴ δὲ ὁ εἰρημένος οὗτος Guy ὁ II ἐφημίζετο ὡς «φρόνιμος» καὶ ὡς «καλὸς αὐθέντης⁴», πιθανὸν ἡ συμβολικὴ αὕτη παράστασις ν' ἀφορᾷ τὸν Guy τοῦτον, καὶ οἱ μὲν κρίνοι νὰ ᾧσι δηλωτικοὶ τοῦ σήματος τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ (fleur de lis), οἱ δὲ ὄφεις τῆς πεφημισμένης αὐτοῦ φρονήσεως⁵. Περὶ τούτου ὁμως ἰδίαν ὅλως ἐκφράζομεν γνώμην,

¹ Γεν. 6', 14—15.

² Ματθ. ι', 16.

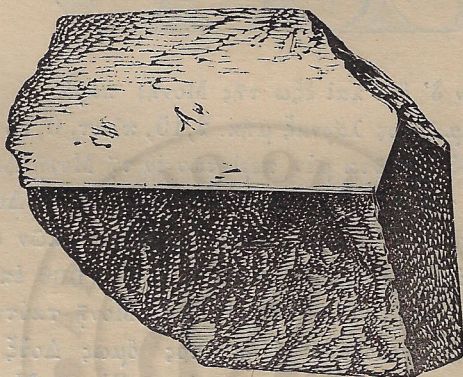
³ Γεν. 6', 1.

⁴ Βιβλ. τῆς Κουγκέστας στίχ. 6625 καὶ 6680· πρβλ. καὶ Κωνσταντινίδου Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν σ. 876.

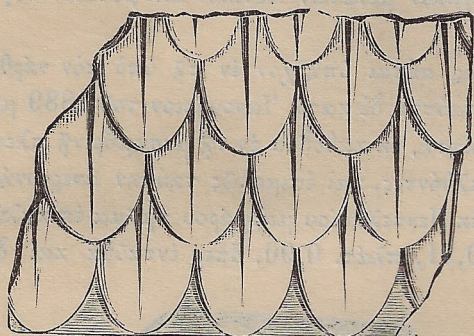
⁵ Εἰς τοὺς κρίνους τούτους δὲν ἀποδίδομεν τὴν ἐκκλησιαστικὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τῆς καθαρότητος καὶ ἀγνότητος, τὸ μὲν διότι γνωστὸν ὅτι οὗτοι ἀποτελοῦσιν μέρος τῶν σημάτων τοῦ οἴκου τῶν de la Roche, τὸ δὲ διότι τὸ αὐτὸ χρονικόν, ὅπερ ὀνομάζει τὸν Guy φρόνιμον καὶ καλὸν αὐθέντην, τὸ αὐτὸ ἐν τοῖς στίχ. 6714—6718 κατηγορεῖ τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ, καὶ ἐν γένει αἱ περὶ τοῦ ἥθους αὐτοῦ ἱστορικαὶ πληροφορίες εἰσὶν ὅλως ἀντίθετοι τῆς συμβολικῆς ἐννοίας τῶν κρίνων. Περὶ τῶν ἡθῶν τοῦ Guy πρβλ. Buchon. Recherches histor. ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς Κουγκέστας τόμ. II, σ. 290· τοῦ αὐτοῦ Recherch. et Mater. Τόμ. I, σ. 332.

οὐδὲν ἐξ ἱστορικῶν μελετῶν θετικὸν καὶ βέβαιον περὶ τούτου γινώσκοντες.

Αἱ λάρνακες αὗται ὑπῆρχον ἐν τῇ ὑπὸ τὸν νάρθηκα ὑπογείῳ κρύπτῃ. Εἰς ταύτην δὲ κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1889 μετὰ τοῦ ἐμοῦ θείου κ. Ι. Πλατῆ, ἐκ καθόδου ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τοῦ Ναοῦ κειμένης κατελθόντες, καὶ ἐπιμελῶς ταύτην ἀνερευνήσαντες, εὑρομεν ἐν αὐτῇ ἐκ Πεντελησίου μαρμάρου τμήμα ἐπικαλύμματος λάρνακος μήκ. 0,91, πλάτ. 0,90, ὅπερ ἐνταῦθα καὶ δημοσιεύομεν.



Τοῦ τμήματος τούτου τὸ μὲν κάτω μέρος ἐστὶν ὀριζόντειον, τὸ ἄνω δὲ ἀπολήγει εἰς ὄξύ, ἐν μέσῳ ἔχον πᾶχος 0,18, ἐν τοῖς ἄκροις δὲ 0,8 1/2. Ὑπὸ τὸ ἐπιτύμβιον δὲ τοῦτο κάλυμμα εὑρομεν ἀρχαιοτάτον ἀνθρώπινον ὅσπου, οὐ μικρὸν τεμάχιον καὶ ἐλάβομεν διὰ τὴν κατ' οἶκον χριστιανικὴν ἀρχαιολογικὴν ἡμῶν συλλογὴν. Πλὴν τοῦ τεμαχίου δὲ τοῦ ἐπικαλύμματος τούτου, ἀνεύρομεν μεγάλην τετραγωνικὴν στήλην ἐκ Πεντελησίου μαρμάρου, ἕτερον κίονα ἐξ Ὑμηττείου λίθου μήκ. 0,83 καὶ διαμέτρου 0,39, πρὸς δὲ ἱκανὰς ψηφίδας μετὰ μουσειακῶν ὑποχρισμάτων, μεταξὺ σωροῦ χώματος ἄνωθεν ῥιφθέντος ἐκ τοῦ Ναοῦ. Πλὴν δὲ τοῦ ἐν τῇ ὑπογείῳ κρύπτῃ ἀνευρεθέντος ἐπιτύμβιου τούτου ἐπικαλύμματος, ἄνω ἐν τῇ ἐπιστρῶσει τοῦ ἑδάφους τοῦ νάρθηκος τοῦ Ναοῦ εὑρηται κατεστρωμένον καὶ ἕτερον ἐκ Πεντελησίου μαρμάρου τμήμα ἐπικαλύμματος ἄλλης λάρνακος μήκ. 0,41 καὶ πλάτ. 0,26, ὅπερ κοσμεῖται ὑπὸ σειρᾶς φυλλωμάτων, ὡς ἐν τῇ ὀπισθεν δημοσιευομένῃ ἀπεικονίσει τοῦ τεμαχίου τούτου φαίνεται.



Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἔξω τῆς Μονῆς παρὰ τὸ φρέαρ εὑρηται καὶ ἑτέρα μαρμαρίνος λάρναξ μήκ. 2,15, πλάτ. 0,73 καὶ ὕψ. 0,55 τοῦ μέτρου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου λαρνάκων, καὶ περὶ ταύτης, ὡς μαυσωλείου τῶν Γάλλων Δουκῶν Ἀθηνῶν de la Roche. Ἄν δὲ καὶ οἱ διάδοχοι τῶν Δουκῶν de la Roche, οἱ Καταλανοί, οἱ μετὰ τὸν Gautier de Brienne ἐπὶ 76 ἔτη τῶν Ἀθηνῶν ἄρξαντες [1311—1887]¹ ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ τοὺς ἑαυτῶν τάφους εἶχον, ἀγνοοῦμεν· ὁ πρῶτος ὅμως Δουξ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἀπὸ Φλωρεντίας οἴκου τῶν Acciailli, ὁ Nerio Acciaillo [† 1394] διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, τῆς ἐν Κορίνθῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου τοῦ 1394 γραφείσης, ὡς τόπον τῆς ταφῆς αὐτοῦ ὀρίζει, οὐχὶ ὡς οἱ de la Roche τὴν Μονὴν Δαφνίου, ἀλλὰ τὸν ἐν Παρθενῶνι ναὸν τῆς Θεοτόκου. «In prima, λέγει ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ, *ricomandamo l'anima nostra all' onnipotente Iddio, lo quale l'aoro. Lo corpo nostro inditamo, che sia sepolito all' ecclesia di Santa Maria di Athene*»².

Ἐν τῇ διαθήκῃ δ' αὐτοῦ ταύτῃ, ἐν ἣ εἰς τὸν ἐν Παρθενῶνι ναὸν τῆς Θεοτόκου ἀφιεροῖ «τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων καὶ κτήσεων αὐτῆς», καὶ ἐν ἣ ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ «ὅπως ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσι διαρκῶς εἴκοσιν ιε-

¹ Κωνσταντινίδου Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν σ. 395.

² Büchon. Nouvelles Recherches historiques. Diplomes relatifs etc. Paris, 1846, τόμ. II, σ. 254. Revue archéol. τόμ. 24, 1872, σ. 245. Μετάφρασιν τῆς Διαθήκης ταύτης ἰδὲ Σταμάτιάδου. Οἱ Καταλανοὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ σ. 237—245.

ρεῖς, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν κανονικῶν καὶ τῶν ἐφημερίων, καὶ ὅτι οἱ εἵκοσιν οὗτοι ἱερεῖς πρέπει νὰ ὦσι Λατῖνοι τοῦ καθολικοῦ θρησκευματος, νυχθημερὸν δὲ νὰ ἐπιτελῶσι λειτουργίας ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ², ἐν τῇ διαθήκῃ, λέγομεν, αὐτοῦ ταύτῃ, ἐν ἣ πολλὸν περὶ τοῦ ἐν Παρθενῶνι ναοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ περὶ ἐτέρων ἐν Κορίνθῳ, ἐν Ἀργεῖ, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἁγίας Μονῆς ποιεῖται λόγον, περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου οὐδὲν ἀπολύτως ἡμῖν ἀναφέρει.

1412. Δεκαοκτὼ ὅμως ἀπὸ τῆς διαθήκης ταύτης ἔτη, ἐπὶ τῶν βαβδώσεων τῶν δυτικῶν στύλων τοῦ Παρθενῶνος ἐν ἐπιγραφῇ δι' ἀκίδος κεχαρταμένη εὐρίσκομεν τὸ ὄνομα ἐτέρου Λατίνου ἡγουμένου τῆς Μονῆς Δαφνίου, τοῦ ἡγουμένου Πέτρου, ἀποθανόντος τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ 1412. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ ταύτης μανθάνομεν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Acciailli ἡ Μονὴ Δαφνίου διετηρεῖτο ὡς Λατινικὸν Μοναστήριον, ὠνομάζετο δὲ «Μονὴ Delphini». Ἡ δι' ἀκίδος δ' αὕτη ἐπιγραφὴ, ἡ πανομοιότυπος ὑπὸ τοῦ Πιττάκη¹ καὶ τοῦ Lenormant δημοσιευθεῖσα², ἐστὶν ἡ ἑξῆς:

MILLESIMO QUADRINGENTESIMO DUODECIMO

FRATER PETRUS [.]

ABBAS DALPHINI

DIEM CLAUSIT EXTRE-

5 MUM VIGESSIMO PRIMO AUGUSTI

CUJUS ANIMA REQUIESCAT

IN PACE. AMEN.

Ἐνεκα δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ Νερίου ἐν τῷ νηφ τοῦ Παρθενῶνος προσθήκης τῶν εἵκοσιν ἱερέων, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἵπομεν, πιθανῶς οἱ ἐκάστοτε Λατῖνοι Ἠγούμενοι τῆς Μονῆς Δαφνίου, ἢ πιθανῶς μόνον ὁ Ἠγούμενος οὗτος παρέμενε πάντοτε ἐν Ἀθήναις, ὁπόθεν ἴσως τὰ τῆς Μονῆς Δαφνίου διηύθυνε, καὶ τὰ περὶ ταύτης ἐφρόντιζε. Κατὰ τὸ ἔτος δὲ τοῦτο εὐρίσκομεν καὶ τὴν τελευταίαν ἱστορικὴν πληροφορίαν περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου, ὡς ὑπὸ τοῦ Λατινικοῦ τούτου τάγματος κατεχομένης, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἔτος 1415, ὡς λέγει ὁ

¹ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1866, ἀριθ. 2995.

² Revue archéol. τόμ. 24, σ. 279.

Lenormant, ἐπὶ τῶν κατωτέρω δύο ἐπιγραφῶν στηριζόμενος, ἄς ἐπὶ τῶν κιόνων τοῦ Παρθενῶνος ὃ τε Πιττάκης καὶ ὁ Lenormant ἀνέγνωσαν καὶ ἐδημοσίευσαν. Αὐταὶ δ' εἰσὶν αἱ ἐξῆς:

MILLESIMO QUADRINGENTESIMO DECIMO QUINTO
[PRESBITER NICOLAUS
DECANUS ATHENARUM. DIEM CLAUSIT
EXTREMUM SECUNDA DIE MARTII
CUJUS ANIMA REGUIESCANT (sic) IN PACE AMEN¹.

Ἡ δὲ ἄλλη

MILLESIMO QUADRINGENTESIMO	TREM [UM
DECIMO QUINTO PRES-	10 II DIE MA-
BITER NI-	RCII. CUJUS
COLAUS D[E	ANIMA REQU
5 CANUS [ATH	IESCANT (sic)
ENARUM	[IN PACE].
DIEM CL[A	15 [AMEN] ² .
USIT E[X	

ἐξ ὧν σαφῶς καταφαίνεται ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸν Πρεσβύτερον Νικόλαον «decanum» τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, οὐδὲν δ' ἀπολύτως ἡμῖν περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου γνωρίζουσιν.

Οὕτω λοιπὸν αἱ ἱστορικαὶ πληροφορίες περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου, ὡς Μονῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων κατεχομένης, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ 1263 παύουσι τῷ 1412.

Ἐπειδὴ ὅμως τῷ 1676 οἱ περιηγηταὶ Spon καὶ Wheler τὴν Μονὴν ταύτην ἐπισκεφθέντες, εὗρον αὐτὴν ὑπὸ ὀρθοδόξων καλογήρων [Kaloyer] κατεχομένην³. ἐπειδὴ ἐν τῷ μεσημβρινῷ τοίχῳ τοῦ ναοῦ ἐξωτερικῶς εὕρηται ἐπιγραφὴ τοῦ ιε' αἰῶνος, φέρουσα χρονολογίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, περὶ ἧς ἀμέσως κατωτέρω ἐροῦμεν τὰ δέοντα, καὶ ἐπειδὴ γινώσκομεν τὸ μῖσος, ὅπερ Μωάμεθ ὁ Β' γενικῶς ἐναντίον τῶν Φράγκων ἔτρεφεν, ἐκ πάν-

¹ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1856, ἀριθ. 2994.

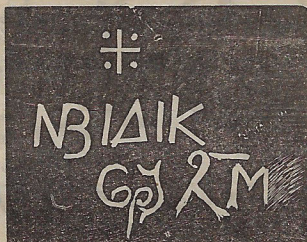
² Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1856, ἀριθ. 2996. Revue arch. τόμ. 24, σ. 279

³ Spon σ. 276.

των τούτων συμπεραίνουμεν, ὅτι ἡ Μονὴ Δαφνίου διέμενεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν Λατίνων μέχρι τέλους τῆς κυριαρχίας τῶν Acciailli (1458)¹, ἥτοι μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ ἀλώσεως τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ὡς οὗτος ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους χριστιανούς τὸν ἐν τῷ Παρθενῶνι ναὸν τῆς Θεοτόκου, ἐκδιώξας τοὺς κατέχοντας αὐτὸν Λατίνους², οὕτως, εἰκάζομεν, ὅτι ἀπέδωκεν αὐτοῖς καὶ τὴν Μονὴν Δαφνίου, τέως ὑπὸ τῶν Λατίνων ὡσαύτως κατεχομένην.

Λέγομεν δ' ὅτι εὐθὺς τότε ὁ Μωάμεθ ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸν ἐν τῷ Παρθενῶνι ναὸν τῆς Θεοτόκου, διότι τινὲς νομίζουσιν ὅτι οὗτος ἀμέσως μετέβαλε τοῦτον εἰς Ὀθωμανικὸν τέμενος, ἐνῶ ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐγένετο δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηναίων βραδύτερον, ἥτοι τῷ 1460 πρὸς τιμωρίαν τῶν κατ' αὐτοῦ ἐπαναστάντων Ἀθηναίων³.

1532. Τὴν γνώμην δ' ἡμῶν ταύτην, ὅτι ἡ Μονὴ Δαφνίου ἀπεδόθη ἀμέσως ὑπὸ τῶν Τούρκων τοῖς ἡμετέροις, ἐνισχύει καὶ ἡ δι' ἀκίδος ἐπιγραφὴ αὕτη



ἥτοι † N[οεμ]β[ρίου] ἰ[ν]δικ[τιῶνος] ἔτους ZM. [=7040=1532 μ. Χ., ἣν ἀναγινώσκουμεν ἐξωτερικῶς ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἰνδικτιῶνος καὶ τῆς ἀπὸ κτίσεως Κόσμου χρονολογίας οὐδεμίαν καταλείπει ἀμφιβολίαν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐχαράχθη ὑπὸ χειρὸς ὀρθοδόξου καὶ δὴ, πιθανῶς ὑπὸ τινος

¹ Hertzberz. Τόμ. II, σ. 568.

² Hertzberz. Τόμ. II, σ. 570. Michaelis der Parthenon. Leipzig 1871 σ. 54—55. Wachsmuth die Stadt Athen. Leipzig 1874 σ. 13. Ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Hopf ἐν τόμ. 86, σ. 128, ὅστις τὴν μεταβολὴν ταύτην τίθησιν ἀμέσως τῷ 1458· πρβ. καὶ Michaelis ἔνθ' ἀνωτέρω σημ. 214.

³ Hertzberg. Τόμ. II, σ. 580. Michaelis. Der Parthenon σ. 55. Wachsmuth. Die Stadt Athen σ. 13.

τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν, εἰς οὓς ἤδη εἶχε περιέλθει ἡ Μονὴ Δαφνίου.

1661. Κατωτέρω δὲ τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκομεν ὡσαύτως δι' ἀκίδος

166 [1 ;]

νεόφη[τος].

Πιθανῶς τὸ ὄνομά τινος τῶν ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡσυχάζόντων μοναχῶν.

1676. Τῇ 15 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους τούτου καὶ οἱ περιηγηταὶ Spon καὶ Wheler ἐπεσκέφθησαν τὴν Μονὴν ταύτην, περὶ ἧς ἀναφέρουσιν ἡμῖν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Μονὴ Δαφνίου ἦν σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένη, ὅτι μύλις εἰς ἡ δύο μοναχοὶ παρέμενον ἐν τῇ Μονῇ, φόβῳ τῶν ἐκ τῆς παραλίας ἐπὶ τὴν Μονὴν ἐπιτρεχόντων πειρατῶν, ὅτι τούτου ἕνεκα οἱ λοιποὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου πατέρες διέτριβον ἐν ἐτέρῳ Μοναστηρίῳ ἐκεῖ που κειμένῳ¹, καὶ ὅτι παρὰ τῶν ἐκεῖσε μοναχῶν ἤκουσαν, ὅτι τὴν Μονὴν ταύτην ἔκτισεν ἡ ὡραία Μακελῶνη, περὶ ἧς ἤδη ἀνωτέρω, ἐν σ. 40, εἵπομεν τὰ δέοντα.

1764. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου, ἐπὶ πορίνου κινήτης πλακῆς μῆκ. 0,41, πλάτ. 0,41 καὶ πάχους 0,5 εὐρηται λίαν ἐπιμελῶς κεχαραγμένη ἡ ἐπιγραφή αὕτη :

Η ΠΑΡ]ΟΥΣΑ ΟΙΚΟΔΟΜΗ ΓΕΓΟ
ΝΕ] ΔΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟ
Μ]ΗΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΧΡΗΣΤΟΥ ΡΟΥΦΕΤΙΟΥ
ΤΩΝ ΜΠΑΚΑΛΙΔΩΝ ΕΙΣ ΜΝΗΜΟ

5 ΣΥΝΟΝ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΨΥΧΙ

ΚΗΣ Σ[ΩΤΗΡ]ΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΗΔΕ

ΠΡΩΤΕΥΘΟΝΤΩΝ ΑΥΤΟ[ΙΣ] [Ι]ΩΑΝΝ]ΗΣ ΑΡΓΥΡ

ΟΥ ΚΑΙ [ΔΗΜΗ]ΤΡΙΟΥ Μ[ΟΥ]ΣΤΑ]ΚΑ ΕΝ

ΕΤΕΙ ΑΨΕΔ ΦΕ[ΒΡΟΥΑΡΙΟΥ] ΚΑ[Θ]

10 ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΑΝΑΝΙΟΥ.

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ὅλως ἀνακρίβως ἀνέγνω καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ Lenormant². τὸ ἐν αὐτῇ ΑΨΕΔ (=1764) ἔτος ἐσφαλμένως ἀντὶ τοῦ ΓΨΕΔ (=6764) ἀπὸ κτίσεως Κόσμου ἐκλαβὼν, ἦτοι

¹ Spon τόμ. II, σ. 276, Wheler τόμ. II, 512.

² Revue archéol. τόμ. 24, σ. 284.

ἀντὶ τοῦ 1256 μ. Χ. ἔτους, ὅπερ ὁμῶς ὁ κ. Δ. Γ. Καμπούρογλους ὀρθῶς ΑΨΕΔ ἀνέγνω, καὶ πρῶτος ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐν ἀνθηρᾷ λέξει τὸν ὡς πρὸς τοῦτο πολὺ πλανηθέντα Lenormant ἐπηνώρθωσεν¹. Χάριν ἐπιστημονικῆς ἀκριβοείας ὁμῶς εἰρήσθω, ὅτι καὶ ὁ κ. Καμπούρογλους ἀνακριβῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ 7 καὶ 8 στίχου τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐν τῇ Ἑφημερίδι ἐδημοσίευσε, παραλιπὼν τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενα κύρια ὀνόματα².

Ἄν δὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἦν ποτε ἐντετειχισμένη εἰς οἰκοδομὴν τινα τῆς Μονῆς Δαφνίου, ἢ ἀλλαχόθεν αὕτη ἐκεῖσε μετνήχθη, περὶ τούτου οὐδὲν μετὰ βεβαιότητος γινώσκωμεν· ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου, τότε δύο τινα ἐκ ταύτης περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου μανθάνομεν· πρῶτον τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡγούμενον τῆς Μονῆς Δαφνίου, καὶ δεύτερον ὅτι τὸ ρουφέτιον τῶν «μπακάλιδων³» ἀνήγειρεν οἰκοδομὴν τινα ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ, εἰς ἣν πιθανῶς καὶ ἐνιαυσίαν τινα ἐορτὴν ἐτέλει, ὡς σήμερον τοιαύτην ἐορτὴν τελεῖ ἐν Δαφνίῳ τὸ σωματεῖον τῶν Ἀθηνῆσιν ἀμαξηλατῶν κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἡ οἰκοδομὴ δ' αὕτη, περὶ ἧς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναγινώσκωμεν, ἂν ἐγένετο ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου, ἐγένετο βεβαίως ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μονῆς καὶ οὐχὶ ἐν τῷ οἰκοδομῆματι τοῦ Ναοῦ, ἢ ἴσως ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τοῦ Ναοῦ, ὡς λέγει ὁ κ. Καμπούρογλους, τὸ μὲν διότι διὰ τῆς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἐκφράσεως «Ἡ παροῦσα οἰκοδομὴ γέγονεν...» δὲν νοεῖται ἐπισκευὴ μέρους τινός, ὡς λέγει ὁ κ. Καμπούρογλους, ἀλλ' οἰκοδομὴ αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος, τὸ δέ, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, διότι οὐδαμοῦ ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τοῦ Ναοῦ φαίνεται μεταγενεστέρα τις ἐπισκευή, πλὴν τῆς ἐξωτερικῆς ἐντειχίσεως τετραγωνικῶν τινων πορίνων λίθων, περὶ ὧν κατωτέρω ἐροῦμεν τὰ δέοντα. Ἄν δὲ περὶ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς, τῆς νῦν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μονῆς Δαφνίου εὑρισκομένης, οὐδεμίαν

¹ Ἑφημερίς. Φιλολογικὸν παράρτημα Κυριακῆς 1882, ἀριθ. 8· τρβλ. Βυζ. Ἡμερολόγιον 1888.

² Ἑφημερίς. Ἐνθ' ἄνωτέρω.

³ Περὶ τῆς λέξεως ρουφετίου καὶ ρουσφετίου ἰδὲ τὴν ἀξιόλογον πραγματείαν τοῦ πολυμαθοῦς καὶ σεβαστοῦ ἡμῖν φίλου κ. Χ. Ν. Φιλαδελφῶς δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Παρνασσῷ» τόμ. Α', φυλλάδ. 9, ἔνθα παράγει τὴν λέξιν ρουφέτι ἐκ τῆς ἀραβικῆς λέξεως Urfet καὶ κοινῶς rufet, σημαίνουσης θίασον.

αὐθεντικὴν ἀπόδειξιν ἔχομεν, ὅτι ἀρχικῶς ἀνῆκε τῇ Μονῇ Δαφνίου, πολὺ ὀλιγώτερον ἐκ μόνου τοῦ ὕφους ἐπιγραφῆς τινος καὶ τῆς ταυτότητος δύο ὀνομάτων κρίνοντες, μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νῦν εἰπωμεν ὅτι καὶ ἡ ἐν Μασσαλίᾳ εὑρεθεῖσα ἐπιγραφή αὕτη

† Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΔΟΜΙΣ
ΓΕΓΟΝΕ ΔΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ ΚΑΙ ΧΗΝ-
ΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ
ΡΟΥΦΕΤΙΟΥ ΤΩΝ ΜΠΑΚΑΛΙΔΩΝ
5 ΕΙΣ ΜΗΝΜΟΣΥΝΟΝ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΕΡ
ΨΥΧΙΚΗΣ Σ[ΩΤΗ]ΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΕΙΑΣ
ΤΩΝ ΤΗΔΕ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΩΝ
ΑΥΤΟΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΓΥΡΟΥ ΚΑΙ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΟΥΣΤΑΚΑ ΕΝ ΕΤΕΙ
10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ. ΚΑ΄.
ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΝΙΚΥΦΟΡΟΥ¹.

ὠρισμένως ἐκ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἐκείσε μετηνέχθη, ὡς μετὰ πεποιθήσεως ὁ κ. Καμπούρογλου φρονεῖ τοῦτο².

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων.

1763. Ὀγδοήκοντα ἐννέα δὲ ἔτη ἀπὸ τῆς εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου ἐπισκέψεως τῶν περιηγητῶν Spon καὶ Wheler, ἦτοι τῷ 1765, καὶ ὁ Ghandler τὴν Μονὴν ταύτην ἐπισκεφθεὶς, τὰ αὐτὰ περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου ἀναφέρει ἡμῖν, ὅσα ἤδη καὶ οἱ ἀνωτέρω περιηγηταὶ ἡμῖν ἀναφέρουσιν, ὅτι δηλαδὴ αὕτη ἠνωχλεῖτο πολὺ ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ λοιπῶν ἐπιδρομέων, ὅτι ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἡ Μονὴ Δαφνίου ἦν σταθμὸς τῶν ληστοπειρατῶν τούτων, ὅτι ὡς ἐκ τούτου αὕτη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦν σχεδὸν ἔρημος, καὶ ὅτι μόλις εὔρεν ἐν αὐτῇ ἓνα ἱερέα μεθ' ἐνὸς ἢ δύο μοναχῶν³.

Οὐδόλως λοιπὸν ἀληθεύει ἡ ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ἡμερολογίῳ⁴ γνώμη τοῦ κ. Καμπούρογλου ὅτι «καθ' ἅπασαν τὴν Τουρκοκρατίαν οἱ Ἕλληνες μοναχοί, μηδεμιᾶς ἐναντίας πληροφορίας ὑπαρχούσης,

¹ Ἐφημερίς τῆς Προβηγκίας Supplement τῆς 12 Μαρτίου 1785, σ. 288. Histoire et memoires de l'Institut Royal de France, τόμ. II, σ. 1815.

² Ἐφημερίς. Φιλολογικὸν παράρτ. τῆς Κυριακῆς 1882, ἀριθ. 8.

³ Chandler σ. 262.

⁴ Βυζαντινὸν Ἡμερολ. 1888 σ. 154.

εἶμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἐβίουν ἡσυχῶς ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου ἐργαζόμενοι, τρεφόμενοι, δοξάζοντες τὸν Θεόν κλ.», ἀφοῦ ρηταί ὑπάρχουσι παρὰ τῶν ἀνωτέρω περιηγητῶν πληροφορίες, ὅτι ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Μονὴ Δαφνίου δεινῶς ἔπασχε, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἦν σχεδὸν ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημος.

1770. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐκ τῆς περὶ τῶν Ἀθηνῶν χρονογραφίας¹ μανθάνομεν, ὅτι εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου κατέφυγεν ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Βαρθολομαῖος, ὅστις καὶ ἠπειλεῖτο ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὅτι ἤθελε φονευθῆ, ἐὰν ἤθελεν ἐπανέλθει εἰς Ἀθήνας. Ἰδοὺ ὡς ἔχει ἡ τῆς ἐν λόγῳ χρονογραφίας ταύτης περικοπή.

«Εἰς τοὺς 1770 περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, ἐν ἀκμῇ οὕσης τῆς μάχης μεταξὺ Τούρκων καὶ Μοσχάβων, ἦλθεν ὁ κὺρ Βαρθολομαῖος ἀπὸ Λεβαδείας εἰς τὸ Δαφνί. Οἱ Τοῦρκοι ἐσηκώθησαν ἐπὶ ποδῶν νὰ τὸν θανατώσουν, ἂν ἤθελεν ἔμβῃ εἰς τὴν πολιτείαν· ὅθεν ἐπέρασεν εἰς Κούλουρην, ἀκκιῖθεν εἰς Τζιάν, ἔνθα διέτριψε πέντε χρόνους, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπορεύθη εἰς τὴν Βασιλεύουσαν².»

1788. Ἐν τινι ὑπὸ τὸν ἐλαιῶνα, παρὰ τὴν ὁδὸν Χαϊδαρίου, μικρὰ μονοκόγχῳ ἐρημοκκλησίᾳ, μήκ. 10,40 καὶ πλάτ. 5,10, καλουμένη Παναγία Μουσταπιδενα, εὗρομεν τὴν ἐπομένην πολύτιμον δι' ἀκίδος αὐτόγραφον ἐπιγραφὴν ἐνὸς τῶν Ἡγουμένων τῆς Μονῆς Δαφνίου·

1788 ἀπρ^χ 9
Ἡγ^μέν^ς Δαφν^ς
Παρθ^ς ἡ ἐκαμα λαεχο
δενδρα ζεμ^ς ταπιδενοι ζεχαρι

ἦτοι:

1788 Ἀπρ[ε]λ[ι]ου 9

Ἡγούμενος Δαφν[ι]ου

Παρθένιος ἔκαμα τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Μουσταπιδενα[ς] ζε[υ]γάρι.

¹ Σταματιάδου. Οἱ Καταλανοὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐπιμέτρον σ. 285.

² Πρὸς καὶ Δ. Καμπούρογλου. Ἱστορικὰ μνημεῖα τόμ. Α', σ. 101.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἐξ ἧς ἱκανῶς νομιζομεν διδασκόμεθα ὁπόσης προσοχῆς καὶ μελέτης ἄξιαί εἰσιν αἱ ἐν ταῖς ἐρημοκκλησίαις δι' ἀκίδος κεχαραγμέναι ἐπιγραφαὶ αὗται, τρία τινὰ μανθάνομεν, πρῶτον ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐξηκολούθει ἔτι ἡ Μονὴ Δαφνίου ἔχουσα μοναχοὺς καὶ Ἠγούμενον, δεύτερον ὅτι ὁ Ἠγούμενος ταύτης ὠνομάζετο Παρθένιος, καὶ τρίτον ὅτι οὗτος κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους τούτου ἐκαλλιέργησε τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς ἀνωτέρω Παναγίας τῆς Μουσταπίδενας· ἂν δὲ ἡ Μουσταπίδενα αὕτη ᾗ κτῆμα τῆς Μονῆς Δαφνίου, ἢ ἐὰν ἐπὶ ἰδίᾳ ἢ κοινῇ μετὰ τῆς Μονῆς Δαφνίου ὠφελείᾳ, ὁ Ἠγούμενος Δαφνίου ἐκαλλιέργησε τὰ ἐλαιόδενδρα ταύτης, ἀγνοοῦμεν· τοῦτο μόνον θετικῶς ἐκ τοῦ «ἔκαμα» τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς γινώσκομεν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐχαράχθη ἰδίαις χερσὶ τοῦ Ἠγουμένου Δαφνίου Παρθενίου, καὶ ὅτι ἐπομένως ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ ὑπὸ τὸν ἐλαιῶνα ἐρημοκκλησίᾳ, ὡς ἐν σεβαστῷ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ τινὶ Ἀρχεῖῳ, εὑρηται ἐν τῶν πολυτίμων ἱστορικῶν κειμηλίων, τὸ μόνον ἴσως ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΝ ἐνὸς τῶν Ἠγουμένων τῆς πολιᾶς καὶ εὐκλεοῦς ταύτης Μονῆς τοῦ Δαφνίου.

1790. Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ἐνομιζομεν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφὴ θέλει διαμένει ὡς ἡ μόνη ἱστορικὴ πηγὴ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνωτέρω Ἠγουμένου τῆς Μονῆς Δαφνίου Παρθενίου, ὅτε ἐν κοινωτικῷ ἀφιερωτικῷ γράμματι τοῦ 1790, δι' οὗ οἱ προὔχοντες τῶν Ἀθηνῶν ἀφιέρουν τῇ Μητροπόλει Ἀθηνῶν τὴν Μονὴν Καϊσαριανῆς, ὑπὸ τοῦ κ. Γρ. Μπουρνιᾶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ «Σωτῆρος» δημοσιευθέντι¹, εἴτα δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Καμπούρογλου ἐν τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ Μνημείοις², μετὰ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Ἠγουμένου Πεντέλης Κυρίλλου, τοῦ Ἠγουμένου Πετράκη Ἀνθίμου, τῆς Μονῆς Πισπύρη Διονυσίου, τῶν Κλειστῶν Ἰωακείμ καὶ τῆς ἀγίας Τριάδος Μελετίου, εὐρίσκομεν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἠγουμένου τούτου, ὑπογραφομένου· «Ἠγούμενος Δαφνίου Παρθένιος», ὅστις οὐδεμίαν, νομιζομεν, καταλείπει ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐστὶν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον μετὰ τοῦ ἐν τῇ Μουσταπίδενᾳ δι' ἀκίδος ἐπιγραφῇ ἀναφερομένου Παρθενίου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης οὐδεμίαν πλέον ἱστορικὴν μαρτυρίαν εὐρίσκομεν περὶ τῆς Μονῆς

¹ Τόμ. Γ', τευχ. 6', 1887, σ. 63.

² Τόμ. Α', σ. 137,

Δαφνίου ὡς ὑπὸ μοναχῶν οἰκουμένης ἢ διὰ ζώσης παραδόσεις, ὡς τὰς περὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε καὶ ἐπῆλθεν ἡ παντελὴς ἐρήμωσις καὶ ἐγκατάλειψις τῆς γεραρᾶς καὶ σεβασμίας ταύτης Μονῆς.

1821. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἰδοὺ πῶς διηγοῦνται ὅτι ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἢ ἄλλως ὡς ἀπόρθητος θεωρουμένη Μονὴ τοῦ Δαφνίου· ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι τέσσαρα ἀβαθῆ φρέατα, ὧν ἐν ἑξῶ τῆς Μονῆς, δύο ἐντὸς τῆς πρώτης αὐλῆς τῆς Μονῆς καὶ τέταρτον ἐν τῇ ὀπίσω αὐλῇ ταύτης· καὶ τὰ τέσσαρα δὲ ταῦτα φρέατα συγκοινωνοῦσιν, ὡς λέγουσιν, ὑπογείως. Τὸ μυστικὸν τοῦτο, διὰ πολλῶν δώρων καὶ ὑποσχέσεων δελεασθεὶς εἰς τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς, ὀνόματι, ὡς λέγουσι, Παΐσιος, προῦδωκεν εἰς τοὺς Τούρκους ὡς ἐξῆς· λαβὼν κάδον ἐβύθισεν αὐτὸν ἐντὸς ἐνὸς τῶν φρεάτων τῆς πρώτης αὐλῆς τῆς Μονῆς, ἀφοῦ ἤδη προσέδεσεν ἰσχυρῶς ἔξωθεν τὸ σχοινίον τοῦ κάδου, συνέθετο δὲ μετὰ τῶν Τούρκων ὅπως οὗτοι κατέλθωσιν εἰς τὸ φρέαρ τὸ ἔξω τῆς Μονῆς, εἴτα δὲ προχωροῦντες ὑπογείως μεχρὶ σοῦ εὗρωσι τὸν κάδον, διὰ τοῦ σχοινίου τούτου ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς αὐλῆς τῆς Μονῆς, ὅπερ καὶ ἐγένετο, καὶ οὕτως οἱ Τούρκοι διὰ μιᾶς, ἐντὸς τῆς Μονῆς εὐρεθέντες, ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς. Τὸ σῶμα δὲ τοῦ προδότου τούτου μοναχοῦ, μείναν μετὰ θάνατον, ὡς λέγουσιν, ἄλυτον, διετηρεῖτό που ἐν τῇ Μονῇ ἱστάμενον, πρὸς ἐμπαιγμὸν δὲ οἱ ἐκάστοτε ἐπισκέπται ἔρριπτον λιθάρια ἀπὸ τοῦ στόματος τούτου, ἅτινα μετ' ἐκδικήσεως κροκαλίζοντα ἔβλεπον ἐξερχόμενα κάτωθεν· ὁ σκελετὸς δ' οὗτος τοῦ προδότου μοναχοῦ ἐσώζετο ἐν τῇ Μονῇ μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀγγλογάλλων (1854), οἵτινες, ὡς ἠκούσαμεν, καὶ διεσκόρπισαν τοῦτον. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὐδεμίαν αὐθεντικὴν ἱστορικὴν μαρτυρίαν ἔχομεν, οἷας δὲ φρικτὰς βλάβας ὁ πολύτιμος οὗτος τῆς χριστιανικῆς τέχνης Βυζαντιανὸς ναὸς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν δεινὴν ταύτην ἐποχὴν ὑπέστη, ταύτας καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν βλέπομεν, καὶ παρὰ τοῦ μακαρίτου Πιττάκη μαρτυροῦμεν, ὅστις τὰ περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀφηγούμενος, λέγει· «Ἡ δὲ μεγαλοπρεπεστάτη αὕτη οἰκοδομὴ διετηρήθη ἀκέραιος μέχρι τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὅτε οἱ Τούρκοι θεωροῦντες τὰς εἰκόνας τοῦ θόλου ὀλοχρύσους, ὡς οὖσας ἐσχηματισμένas ἐκ ψήφων ἐχόντων χρυσοῦν τὴν ἐπιφάνειαν, *anafar pür* ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, νομίζοντες ὅτι

θέλει ἀναλύσει ὁ χρυσὸς καὶ χυθῇ κατὰ γῆς ἵνα τὸν λάβωσι¹.

Οὕτως οἰκτρῶς ἡ Μονὴ Δαφνίου πυρποληθεῖσα καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα, ἔκτοτε γοργῶ τῇ ποδὶ ἀφ' ἑαυτῆς καταρρεῖ καὶ ἐπὶ τὴν πλήρη καταστροφὴν αὐτῆς βαίνει, οὐδεμιᾶς προσοχῆς ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ΑΜΑΘΕΣΤΑΤΩΝ ἀρμοδιῶν ἀξιουμένη· αἱ ἐσχάτως δὲ ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διενεργηθεῖσαι ἐπισκευαί, ἐπήνεγκον αὐτῇ τὸ μέγα καὶ ἀθεράπευτον τραῦμα, περὶ οὗ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἐροῦμεν τὰ δέοντα.

1840. Οὕτως ἐγκαταλελειμμένην καὶ ἔρημον εὗρεν αὐτὴν τῷ 1840 ὁ Buchon, ὅστις πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ναοῦ ἐσώζοντο τεμάχια μουσειακῆς ἐπιστροφῆς², ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς Δαφνίου συνίστατο ἐκ μουσειακῆς ἐπιστροφῆς, ὥς αἱ ἐν Πανόρμῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Σικελίας Νορμανδικαὶ Ἑκκλησίαι, ὡς ὁ ἐν Βενετίᾳ ναὸς τοῦ ἁγίου Μάρκου, αἱ ἐν Μιστρᾷ ἀρχαῖαι Βυζαντικαὶ Ἑκκλησίαι, ὁ ἐν Σαμάρῃ παρὰ τὴν Ἰθώμην ναὸς τῆς Ζωοδόχου πηγῆς κτλ.³

1854. Ἐν καιρῷ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀγγλο-Γάλλων κατοχῆς τοῦ Πειραιῶς, ὅτε ἐνέσκηψεν ἡ φοβερὰ ἐπιδημία τῆς χολέρας⁴, ἡ Μονὴ Δαφνίου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς νόσου ἐχρησίμευσεν ὡς στρατῶν τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γάλλου colonel de Vasoignes γαλλικοῦ τάγματος. Ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν δὲ τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου, οἱ γάλλοι στρατιῶται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐνήργουν καὶ ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς εἰς τὰ περὶ τῆς Μονῆς Δαφνίου καὶ τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ μέρη⁵.

1883. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τῶν δεινῶν αὐτῆς ἡ Μονὴ Δαφνίου

¹ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1853, σ. 936.

² Buchon. La Grèce cont. σ. 175.

³ Τοιαῦτα ὥραϊα τεμάχια μουσειακῆς ἐπιστροφῆς διεσώθησαν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Μητροπόλει τῆς Νεμέας ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος, ἅτινα εἶδομεν κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους τούτου 1889.

⁴ Τὰ περὶ τῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐνσκηψάσης φοβερᾶς ταύτης ἐπιδημίας, ἴδὲ ἐν τῇ ἐκτενεῖ πραγματείᾳ τοῦ κ. Ἀννίνου «Ἡ χολέρα τοῦ 1854» ἐν τῇ Ἑξδομάδι, τόμ. Α', 1884, ἀριθ. 22, 23, καὶ 24.

⁵ Lenormant. La voie sacrée, σ. 461, 463, ἐνθ' ἀναφέρει καὶ τὰς κατὰ ἡτὴν ἐποχὴν ταύτην εὑρεθείσας ἐπιγραφάς, ἀγάλματα κτλ.

κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον μετετράπη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ΦΡΕΝΟΚΟΜΕΙΟΝ, τῶν ἀσθενῶν 2 Μαΐου τὸ πρῶτον ἐν τῇ Μονῇ εἰσελθόντων, καὶ ὅπερ διετηρήθη μέχρι τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου 1885, ὡς ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὁ ἀρμόδιος ἀστυίατρος κ. Σπ. Γούζαρης¹.

Κατὰ τὴν ἀτυχῆ καὶ λυπηρὰν ταύτην ἐποχὴν ἐπιδιωρθώθησαν τὰ κελλῖα τῆς Μονῆς οὐχὶ πλέον ὅπως δεχθῶσι μοναχοὺς, ἀλλὰ φρενοβλαβεῖς, ἀπηγορεύθη εἰς τὸ κοινὸν ἢ κυρίως τῆς Μονῆς εἴσοδος, καὶ ἠνεψύχθη ἐτέρα ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς, καὶ προσετέθησαν διάφοροι τοῖχοι τὴν τε αὐτὴν παραμορφοῦντες καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ θέαν τοῦ περιφήμου τούτου χριστιανικοῦ οἰκοδομήματος σπουδαίως τὸν τευθεν παραβλάπτοντες. Ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης Μονῆς δὲν ἀνήρχετο πλέον λιβανωτὸς εἰς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ἠκούοντο αἱ προσευχαὶ τῶν μοναζόντων, ἀλλ' οἱ ποικιλόφθογγοι κρωγμοὶ τῶν φρενοβλαβῶν εἰς βαθυτάτην ἀθυμίαν τοὺς ἀκρωμένους βυθίζοντες. Οὐδεμία δ' ἐποχὴ συνετέλεσε τοσούτῳ εἰς τὴν κατὰπτωσιν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, ὅσῳ ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς εἰς Φρενοκομεῖον μετατροπῆς ταύτης· διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔπαυσαν αἱ πρὸς τὴν Μονὴν ἐπισκέψεις, καὶ ἐμαράνθησαν αἱ πανηγύρεις αὐτῆς, αἵτινες πρότερον ἐν ἀπεριγράπτῳ ζωηρότητι τῇ 23 Αὐγούστου ἐτελοῦντο, τοῦ πλήθους ὑπὸ τὴν βαθεῖαν σκιὰν τοῦ ἐκεῖσε πευκῶνος διασκορπιζομένου.

Ὅτε δέ, μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν τῷ κλάδῳ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Γερμανίᾳ σπουδῶν ἡμῶν ἐπανήλθομεν εἰς τὴν ποθητὴν ἡμῶν Πατρίδα, κατ' Αὐγούστον τοῦ ἔτους τούτου, 1883, μακρὸν ἀμέσως ἐν τῷ «Αἰῶνι»² ἐδημοσιεύσαμεν ἄρθρον περὶ τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τῶν παρ' ἡμῖν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ σπουδαίως προσκαλοῦμεν τὴν προσοχὴν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς διάσωσιν τῆς πολυτίμου ταύτης Μονῆς τοῦ Δαφνίου· πλὴν ἐξ αὐτῆς τῆς βαλβίδος ἐδείχθη εἰς οἷον ἄχαριν ἀγῶνα ἐμέλλομεν ὅπως εἰσέλθωμεν φωνοῦντες εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων.

¹ Λυπηρὰς τῶν ἐν αὐτῷ ἀσθενῶν σκηνὰς ἰδὲ ἐν τῇ Ἑβδομάδι, Τόμ. Α', 1884, ἐν τοῖς Δελτίοις, ἀριθ. 21, 22 καὶ 23. Κατὰ πληροφορίας δὲ τοῦ αὐτοῦ ἱατροῦ κ. Σπ. Γούζαρη ἡ Μονὴ Δαφνίου ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐχρησίμευσε καὶ ὡς πυριταποθήκη, περὶ τούτου ὅμως ἡμεῖς οὐδεμίαν ἱστορικὴν πληροφορίαν ἔχομεν.

² «Αἰὼν» 30 Σεπτεμβρίου 1883.

1884. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους τούτου, Μαρκησίου Bute, τοῦ ἐνθέρμου φίλου καὶ γνώστου τῆς χριστιανικῆς τέχνης εὐγενῶς χορηγοῦντος, μετέβημεν εἰς Σικελίαν πρὸς σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν ἐκεῖσε χριστιανικῶν ναῶν, τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων μουσειογραφικῶν τῆς Μαρτοράνας (1132), τῆς Καπέλλας Παλατίνας (1140), τῶν Μητροπόλεων τοῦ Monreale (1189), τῆς Cefalù (1148), τῆς Μεσσήνης (1330), καὶ ἰδίᾳ πρὸς σύγκρισιν τῶν μουσειογραφικῶν τούτων πρὸς τὰς ἀμιμήτους, ὡς θέλομεν ἶδει, μουσειογραφίας τῆς Μονῆς Δαφνίου. Μετὰ δὲ τὴν ἐκ Σικελίας ἐπιστροφὴν ἡμῶν μετέβημεν μετὰ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Δ. Βουλπιώτου εἰς τὴν Μονὴν Δαφνίου, ἔνθα διὰ μακρῶν κατεδείξαμεν αὐτῷ καὶ πάλιν τὴν ἀξίαν τοῦ πολυτίμου τούτου οἰκοδομήματος καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς διασώσεως τούτου· ἐντολῇ δὲ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ καὶ μακρὸν αὐτῷ ὑπεβάλομεν ὑπόμνημα «περὶ τοῦ τρόπου τῆς διασώσεως τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ ἰδίᾳ τῆς πολιᾶς καὶ εὐκλεοῦς Μονῆς τοῦ Δαφνίου», δημοσιευθὲν ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς «Ἑβδομάδος»¹. Ἐν τῷ ὑπομνήματι δ' ἡμῶν τούτῳ καταδεύομεν Α') τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ Ναοῦ τούτου ἀξίαν· Β') τὴν ἀξίαν τῶν ἐν αὐτῷ ψηφοθετημάτων· Γ') τὴν κατὰστασιν τούτων καὶ ἐν γένει τὴν κατὰστασιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων· Δ') γενικὰ μέτρα πρὸς διάσωσιν τούτων· καὶ Ε') τρόπους πρὸς διάσωσιν τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Δαφνίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ψηφοθετημάτων.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν διάσωσιν τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων προὔτεινομεν· α') ὅπως καταστῇ ἐφορία ἐφ' ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος². β') ὅπως τεθῶσι θύραι εἰς τοὺς λόγους ἀξιόους ἀθύρους ἀρχαίους χριστιανικοὺς ναοὺς· γ') ὅπως ἐπισκευασθῶσι τὰ ἐτοιμόρροπα τῶν ἀρχαίων ναῶν μέρη· δ') ὅπως δι' ἐγκυκλίου τῆς Κυβερνήσεως περισυλλεχθῶσιν αἱ τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμέναι χριστιανικαὶ ἀρχαιοότητες, ἰδρυομένου Μουσείου τῆς χριστιανικῆς τέχνης· ε') ὅπως ἀποτελισθῶσιν αἱ λόγου ἄξιοι ἀγιογραφίαι καὶ ὅπου τοῦτο ἀδύνατον νὰ ἀντιγραφῶσιν αὐταὶ καὶ νὰ

¹ Τόμ. Α', 1884, σ. 189 καὶ 193.

² Καὶ ὁμολογοῦμεν μὲν ὅτι πρὸς μικρὸν ἀνετέθη ἡμῖν ἡ ἐφορεία αὕτη, ἀλλ' ἡδύνατο νὰ ὑπάρξῃ μεγαλειτέρα ΕΙΡΩΝΕΙΑ τῆς ἀναθέσεως ταύτης, ἀποῦ ΟΥΔΕΝ ἀπολύτως ἐνηργήθη ἐξ ὧων ποτὲ τῇ προΐσταμένῃ ἡμῶν Ἀρχῇ ἀνεφέρομεν ;